

”Kymmenen tikkua laudalla”

Perinneleikkeihin pohjautuvien toimintatuokioiden toteutus 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä ja tuokioiden arviointi

Hietanen Hannele, Korhonen Anna-Riikka

Laurea-ammattikorkeakoulu

Laurea Otaniemi

”Kymmenen tikkua laudalla”

Perinneleikkeihin pohjautuvien toimintatuokioiden toteutus 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä ja tuokioiden arviointi

Hannele Hietanen

Anna-Riikka Korhonen

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Marraskuu, 2011

Hannele Hietanen, Anna-Riikka Korhonen

Kymmenen tikkua laudalla - Perinneleikkeihin pohjautuvien toimintatuokioiden toteutus 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä ja tuokioiden arviointi

Vuosi	2011	Sivumäärä	48
-------	------	-----------	----

Leikkimisen ja leikkien rooli korostuu nykyisessä leikkikulttuurissa entisestään, sillä paljon puhutaan lapsuuden näkökulmasta tapahtuvista muutoksista. Lapsuus on muuttunut paljon päättyneen vuosisadan aikana ja erot lasten ja perheiden välisissä arjen voimavaroissa ovat kasvaneet. Lasten oletetaan kasvavan nopeammin yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi, koulutautuvan ja siirtyvän työelämään. Suorittamisesta ja pärjäämisestä on tullut osa lasten maailmaa. Varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien tulee huomioida yhteiskunnalliset muutokset työssään, ja osaltaan pyrkiä antamaan lapsille aikaa olla lapsi. Lapsuus on erityinen elämänvaihe, jonka aikana lapsi saa tietoja ja taitoja kohti aikuisuutta. Tämän vuoksi on tärkeää, että lapselle annetaan aikaa leikkiä ja nauttia lapsuudesta.

Opinnäytetyön tavoitteena on ollut suunnitella, toteuttaa ja arvioida kahdeksan perinneleikkeihin pohjautuvaa tuokiota seitsemän lapsen pienryhmälle. Yhtenä tavoitteena on ollut antaa päiväkodin henkilökunnalle perinneleikkivihko, joka sisältää erilaisten perinneleikkien ohjeita, joita he voivat käyttää arjen työssä. Näin edistetään rikkaan leikkikulttuurin säilymistä päiväkodissa. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena on ollut antaa tuokioihin osallistuneille lapsille onnistumisen kokemuksia leikin välityksellä.

Opinnäytetyötä ei toteutettu hankkeessa vaan tekijät etsivät yhteistyöpäiväkodin ja ideoivat opinnäytetyön sisällön. Toimintakeskeinen opinnäytetyö toteutettiin Kirkkojärven päiväkodissa 4-5-vuotiaiden lasten pienryhmässä syksyn 2011 aikana. Lapsiryhmälle pidettiin kahdeksan toimintakertaa erilaisissa ympäristöissä, jotka sisälsivät erilaisia perinneleikkejä. Tuokioista antoi palautetta ja arvioi päiväkodin lapsiryhmän lastentarhanopettaja sekä tuokioissa mukana olleet lapset. Lisäksi arvioinnissa ovat mukana tekijöiden omat havainnot ja opinnäytetyöpäiväkirja koko prosessin ajalta.

Rikkaan perinneleikkikulttuurin säilyttäminen päiväkodissa on ollut opinnäytetyön tekijöitä motivoiva tekijä prosessin alusta saakka. Opinnäytetyössä tuodaan esille prosessin eri vaiheet aina aiheen ideoinnista suunnitelman työstämisvaiheeseen ja toiminnallisen osuuden toteutuksesta lopullisen raportin kirjoittamiseen. Opinnäytetyö sisältää myös teoreettisen viitekehysten, joka on rajattu koskemaan leikkiä, sen historiaa ja merkitystä, perinneleikkejä sekä aikuisen roolia leikeissä.

Asiasanat: leikki, perinneleikit, toiminnalliset menetelmät, perinneleikkivihko

Hannele Hietanen, Anna-Riikka Korhonen

Ten sticks on board - The execution and evaluation of activity sessions based on traditional games in a small group with 4-5-year-old children

Year	2011	Pages	48
------	------	-------	----

The role of playing and games is being emphasized even more in a modern playing culture, because there is a lot of discussion about changes in the early childhood. Childhood has changed a lot during the last century and the differences between childrens and families resources in daily life have increased. Children are expected to grow faster to active members of society, to educate themselves and to move to working life. Performing and coping have become a part of childrens lives. Professionals working with children should pay attention to these changes in society and strive to give children time to be children. Childhood is a special part in children's lives during which a child gets information and skills towards adulthood. This is why it is important that children have time to play and enjoy their childhood.

The goal of this action-based thesis has been to plan, execute and evaluate eight activity sessions based on traditional games. The activity sessions were executed with a small group of seven children. As a result of these activities a notebook on traditional games was developed, containing instructions about traditional games. The meaning of this notebook was to provide a handbook on traditional games to daycare personnel to be used use in their daily work. In addition one of the goals was to give experiences of success to the children through playing.

This thesis was not executed in project, but the writers found a daycare centre willing to cooperate and presented the idea to this thesis. This action-based thesis was executed in Kirkkojärvi daycare centre in the fall 2011. The children in the small group were 4-5-year-old. We had eight activity sessions, which included different kinds of traditional games inside and outside. The activity sessions were evaluated by the kindergarten teacher and the children also gave us feedback. In addition observations and a thesis diary were used as a part of the evaluation.

Preserving a rich traditional game culture in the day care environment has been a motivating factor to us from the beginning of this process. In the thesis we have presented the different stages of the thesis process from the idea for our thesis to executing the activities and writing the final report. The thesis also includes our theoretical framework which we outlined to play, its history and meaning and traditional games.

Key words: play, traditional games, activity-based methods, notebook on traditional games

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Leikki	9
	2.1 Leikin määrittely	9
	2.2 Leikin historia	10
	2.3 Leikkikulttuurin muuttuminen	11
	2.4 Leikin merkitys	12
	2.4.1 Leikin merkitys lapsen kehitykselle	12
	2.4.2 Leikin merkitys 4-5-vuotiaiden lasten kehitykselle	14
3	Perinneleikit	16
	3.1 Maaseutuleikit	16
	3.2 Kaupunkileikit	17
4	Aikuisen rooli leikeissä	18
5	Arviointimenetelmät	20
	5.1 Havainnointi	21
	5.2 Arviointilomakkeet	21
	5.3 Oppimispäiväkirja	22
	5.4 Palautteen kerääminen lapsilta	22
6	Opinnäytetyön prosessin kuvaus	23
	6.1 Mistä idea lähti	24
	6.2 Aina ei kaikki mene niin kuin on suunniteltu	25
	6.3 Vielä jaksaa!	26
	6.4 Nyt se alkaa - toiminnallinen osuus	27
	6.5 Mitä oikeasti tapahtui	28
	6.6 Loppu häämöttää	30
7	Arviointi	31
	7.1 Oma arviointi	31
	7.2 Yhteenveto työntekijän arvioinnista	34
	7.3 Yhteenveto lasten palautteesta	36
	7.4 Perinneleikkivihkon arviointi	37
8	Pohdinta	38
	Lähteet	42
	Liitteet	43
	Liite 1 Lupakirje lasten vanhemmille	44
	Liite 2 Tuokioiden arviointilomake	45
	Liite 3 Tuokioiden lopuarviointi	46
	Liite 4 Kuva Nallekorteista	47
	Liite 5 Perinneleikkivihkon sisällys	48

Liite 6 Tutkimuslupa.....	49
---------------------------	----

Ajatus opinnäytetyön aiheesta ja perinneleikkien käytöstä tuokioissa syntyi keskusteluista ohjaavien opettajien kanssa sekä ajatuksistamme opinnäytetyön sisällön suhteen. Mielestämme leikkimisen ja leikkien rooli korostuu nykyisessä leikkikulttuurissa entisestään, sillä paljon puhutaan lapsuuden näkökulmasta tapahtuvista muutoksista. Lapsuus on muuttunut paljon päättäneen vuosisadan aikana ja erot lasten ja perheiden välisissä arjen voimavaroissa ovat kasvaneet. Lasten oletetaan kasvavan nopeammin yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi, koulutautuvan ja siirtyvän työelämään. Suorittamisesta ja pärjäämisestä on tullut osa lasten maailmaa. Varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien tulee huomioida yhteiskunnalliset muutokset työssään, ja osaltaan pyrkiä antamaan lapsille aikaa olla lapsi. Lapsuus on erityinen elämänvaihe, jonka aikana lapsi saa tietoja ja taitoja kohti aikuisuutta. Tämän vuoksi mielestämme on tärkeää, että lapselle annetaan aikaa leikkiä ja nauttia lapsuudesta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut perinneleikkikulttuurin elvyttäminen päiväkodissa. Tavoitteena oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida kahdeksan erilaista perinneleikkeihin pohjautuvaa toimintatuokiota. Lisäksi tavoitteena oli antaa lapsille onnistumisen kokemuksia leikin välityksellä. Yhtenä tavoitteena oli antaa päiväkodin henkilökunnalle työvälineitä arjen työskentelyyn, jonka tuloksena syntyi perinneleikkivihko. Perinneleikkivihko sisältää perinneleikkejä, joita voi toteuttaa erilaisissa ympäristöissä erikokoisilla ryhmillä. Leikit on koottu toteutettujen toimintatuokioiden pohjalta sekä etsimällä erilaisia leikkejä lähdekirjallisuutta käyttäen. Perinneleikkivihkon tarkoituksena on auttaa päiväkodin henkilökuntaa säilyttämään rikkaasta leikkikulttuuria ja antaa heille materiaalia siitä, miten lasten kanssa voi leikkiä perinteisiä lastenleikkejä.

Yhteiskunnassa tapahtuvat ilmiöt, kuten kasvatuskulttuuriin ja aikuisten rooleihin liittyvät muutokset, ovat vahvasti olemassa varhaiskasvatuksessa. Päiväkotia ei voida irrottaa muusta yhteiskunnasta erilliseksi osaksi vaan muutostila aikuisen ja lapsen välisessä suhteessa koskee myös ammattikasvattajia. (Kalliala 1999, 38-39.) Riihimäki (2010, 6) pohtii opinnäytetyössään Leikki päiväkodissa sitä, että päiväkodin henkilökunnan työn kannalta on olennaista pohtia, miten näihin nyky-yhteiskunnan asettamiin uusiin haasteisiin pystytään vastaamaan. Yksi tapa Riihimäen mukaan on tarjota lapsille jatkossakin mahdollisuuksia leikkimiseen ja vertaisryhmässä kokemiseen. Keskeisenä tavoitteena voidaan pitää leikkikulttuurin ja perinneleikkien siirtämistä eteenpäin.

Olimme kiinnostuneet perinneleikeistä, sillä niitä käyttämällä pääsimme tuomaan toteutukseen omia, henkilökohtaisia kokemuksia omasta lapsuudestamme. Samalla huomasimme, että meillä on tietoa ja kokemusta, josta on hyötyä opinnäytetyötä tehdessä. Suoritamme lastentarhaopettajapätevyyden, minkä vuoksi opinnäytetyö täytyi

tehdä varhaiskasvatuksen parissa. Molemmat halusimme tehdä tutkimuksen sijaan toiminnallisen opinnäytetyön ja olla aktiivisesti mukana toteutuksessa. Opinnäytetyö ei toteutunut hankkeessa, vaan olemme etsineet päiväkodin, jossa toteutimme opinnäytetyö.

Tuokiot toteutettiin seitsemän lapsen pienryhmässä Kirkkojärven päiväkodissa. Yksi lapsista oli 3-vuotias ja muut 4-5-vuotiaita. Kaksi lasta oli S2-lapsia eli heillä oli suomi toisena kielenä. Halusimme tarjota lapsille leikin kautta onnistumisen kokemuksia, sillä leikki on lapsille luonnollinen tapa toimia. Pyrimme tuokioissa antamaan lapsille kokemuksia, joissa he voivat uppoutua leikin maailmaan. Tarkoituksena tuokioiden vetämisessä oli antaa lapselle aktiivinen rooli osana leikkiä. Lasten aktiivisen roolin mahdollistivat osaltaan lapsilta kerättävä palaute, jota keräsimme Nallekortteja tukena käyttäen.

Toiminnallisen opinnäytetyön tekemiseen osallistui myös päiväkodin lastentarhanopettaja, jonka tehtävänä oli arvioida meidän opiskelijoiden toimintaa, jolloin hän pääsi samalla havainnoimaan sitä, mitä perinneleikit ovat ja miten niitä voidaan hyödyntää. Havainnoimisen ja arvioimisen kautta lastentarhanopettajalla oli olennainen rooli opinnäytetyömme toteutuksessa. Samalla havainnoijan ja arvioijan rooli korostuu päiväkodin työyhteisössä, sillä hän saa tietoa ja taitoja, joita muu henkilökunta ei välttämättä vielä omista. Näin henkilökunta saa käyttöönsä tietoa, jota heidän tulee osata jakaa työyhteisössä. Opinnäytetyömme on lapsille mielekäs, sillä toteutus tapahtuu lasten kanssa. Lapset saavat toteutuksesta kokemuksia perinneleikeistä sekä uusia onnistumisen kokemuksia.

2 Leikki

Jokaisella meistä on omat käsityksensä siitä, mitä leikki on. Jokaisella on myös omanlaisensa henkilökohtainen historia leikin parissa, jota voi verrata nykyajan leikkimiseen. Omien kokemuksien pohjalta ihminen muodostaa mielikuvansa siitä, minkälaista leikin tulisi olla.

Seuraavaksi kerromme leikin määrittelystä, historiasta sekä leikkikulttuurin muutoksesta. Leikin historiaa katsoessa voimme verrata vanhempien leikin muotoja ja tapoja nykyään vallitsevaan leikkikulttuuriin ja pohtia, mihin suuntaan se on menossa.

2.1 Leikin määrittely

Osa-alueet elämässämme, jotka ovat kaikkein tärkeimpiä, ovat samalla myös vaikeimpia selittää. Vaikka leikin määrittelemisen voi olla vaikeaa, niin me kaikki tiedämme mistä leikissä on kyse. Jokaisella on jonkinlainen käsitys ja kokemus leikistä. Tästä huolimatta voi tuntua ylivoimaiselta yrittää selittää toiselle, mitä ja miksi leikissä tapahtuu sekä mikä rooli sillä on lapsen kasvulle ja kehitykselle. (Helenius & Korhonen 2008, 99.)

Leikin määrittelemisen sellaiseen muotoon, että se sisältäisi kaiken mitä leikki on ja sulkisi pois kaiken mitä se ei ole, on lähes mahdoton tehtävä. Leikki on ilmiönä vaikea määritellä, sillä se on samaan aikaan tarua ja totta. Määrittelyn sisältö riippuu paljolti tutkijasta ja sen mukaan vaihtelevat myös sen painotukset ja kriteerit. Toistuvina tunnusmerkkeinä leikin määrittelyssä ovat yleensä aina vapaaehtoisuus, sisäinen motivaatio, tyydytys ja prosessin ensisijaisuus tuotokseen verrattuna. (Kalliala 1999, 40.)

Leikkiessä lapsi kokee iloa ja mielihyvää ja näin ollen kokee leikin positiiviseksi asiaksi. Leikin motivaatio on sisäistä, sillä ei ole ulkoisia tavoitteita eikä se palvele muita tarkoitusperiä. Motivaatio näkyy leikkiessä ilona, nauruna, kikutuksena tai muina mielihyvän ilmaisuina. Motivaatio voi myös näkyä halussa jatkaa leikkiä ja sen vakavuudessa. Leikissä ei saavutella tiettyä lopputulosta vaan tarkoituksena on nauttia leikistä ja sen kulusta. Lapsi leikkii leikkimisen halusta, jossa on kyse puhtaasta motivaatiosta leikkiin. (Hännikäinen 1992, 10-16.)

Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen. (2006, 464) mukaan leikin elementti on yksi terapeutin elementin muodoista. Leikkivä ilmapiiri vie mahdollisuuksien maailmaan, jossa lapsella on vapaus käsitellä omia vaikeuksiaan ja pelkojaan mielikuvituksen avulla.

2.2 Leikin historia

Leikin historia ja leikkikulttuurin muutokset ovat mielenkiintoinen näkökulma pohtia ja tarkastella leikin ja erityisesti perinneleikkien merkitystä nykyään. Leikin historia on katsaus siihen, mistä leikin tutkiminen on saanut alkunsa sekä mikä on ollut suomalaisen leikkikulttuurin kulta-aikaa.

Kalliala (1999,35) kertoo kirjassaan leikin merkityksestä kulttuurin syntymiselle. Kirjassa kerrotaan siitä, miten kulttuuria ensin leikitään eli leikkiminen on olennainen osa kulttuurin kehittymistä. Teoksessaan Leikin kehitys Helenius (1993, 19-20) kirjoittaa, että leikki on kiinnostanut eri tieteenaloja kautta aikojen. Leikin tutkimuksen perinnettä Suomessa ovat luoneet muun muassa kulttuurihistoria ja kansantiede. Lapsen leikki liittyi aluksi kiinnostukseen tutkia esineitä. Oman aikansa kulttuuri näkyy lasten leikeissä. Viisikymmentä vuotta sitten leikittiin eri tavalla kuin nykyaikana ja jo muutaman sukupolven aikaero muuttaa kulttuurin sisällön ja näin ollen myös leikin sisältöä.

Pekka Laaksonen (1981) luo artikkelissaan katsauksen suomalaiseen leikitutkimukseen 1800-luvulta lähtien aina 1900-luvulle saakka. Laaksonen kertoo artikkelissaan muun muassa 1926 tapahtuneesta suomalaisen leikkiperinteen keruutapahtumasta, jonka tavoitteena oli kerätä säilyneitä perinteisiä leikitapoja. Kokoelmiin saatiin tuolloin kerättyä yhteensä noin 130 000 leikinkuvausta, joista osa juontaa juurensa aina 1800-luvun alkupuolelle. Yleisesti leikki on kiinnostanut ihmisiä jo satoja vuosia. Kansainvälisesti varhaisimpia lasten leikkien kokoelmia on ranskalaisen kirjailija Francois Rabelais'n teos Suuren Gargantuan hirmuinen elämä, joka on vuodelta 1532. (Piironen 2004, 462-463.)

1950-lukua kuvataan usein leikkikulttuurin kulta-ajaksi. Silloin suuret ikäpolvet olivat leikki-iässä ja lapsilla oli runsaasti omaa aikaa, sillä perheen äidit kävivät useammin töissä eikä kunnallinen päivähoito ollut vielä kovin kehittynyttä. Koulun päätyttyä leikkikaverit löytyivät helposti lähiympäristöstä ja aika oli otollinen leikkimiselle. (Piironen 2004, 237.)

Päivähoito kattaa käsitteenä myös leikkitoiminnan. Helsingin Suomen Voimisteluliitto käynnisti vuonna 1914 leikkikenttätöiminnan, joka oli alun perin tarkoitettu köyhien kesälapsien kesätöiminnäksi. Toiminta sisälsi vapaata ja ohjattua leikkiä, juhlia ja retkeilyä. Samaa toimintaa alettiin lopulta toteuttaa muissakin kaupungeissa. Leikkikenttätöiminta alkoi yksityisenä toimintana ja aluksi sitä järjestettiin vain ulkona kesäisin. Helsingissä alkoi vuonna 1951 kokovuotinen toiminta ja leikkitoimintaa alettiin järjestää myös sisätiloissa. Leikkitoimintaan kuuluu nykyään muun muassa leikkipuistot, leikkikerhot ja avoimet päiväkodit. Leikkitoiminnan tarkoituksena on tukea kotonaan

lasta hoitavia vanhempia sekä täydentää olemassa olevia päivähoitomuotoja. (Vilén ym. 2006, 188-189.)

2.3 Leikkikulttuurin muuttuminen

Kalliala (1999, 53) käsittelee kirjassaan ajan kulumisesta ja sen tuomista muutoksista leikkiin. Kalliala toteaa, että aika muuttaa leikkiä, mutta leikin tarkastelu pidemmällä historiallisella aikavälillä antaa myös käsityksen leikin pysyvyydestä. Osa leikkiperinteestä on siirtynyt suhteellisen muuttumattomana eteenpäin, esimerkiksi jotkut hokemat ovat pysyneet samoina. Perusteemojen pysyessä suhteellisen ennallaan, leikkien muodot ja merkitykset ovat muuttuneet.

On huomattu, että lapsuuden lyhentyessä, myös leikkimiseen käytetty aika vähenee. Tämän seurauksena lapset siirtyvät aina vain aikaisemmin ja aikaisemmin kohti aikuisten arvomaailmaa, jossa keskeisinä arvoina ovat tällä hetkellä tehokkuus ja suoriutuminen. Uuden teknologian tuomat mahdollisuudet kuten tietokonepelit ja videot vievät yhä enemmän aikaa lapsilta. Lapset käyttävät yhä vähemmän aikaa perinteisten leikkien leikkimiseen, joten leikkimiseen käytetty aika ei siis ole aivan yhdentekevä. (Lyytinen 2000, 8.) Kallialan (1999, 54) mukaan lasten leikin laatu on kärsinyt nykyaikana ja leikkimisen tilalle on tullut varhainen harrastaminen. Erilaiset perinteiset pihaleikit mahdollistaisivat vuorovaikutuksen eri-ikäisten lasten kanssa sekä opettavat lapset neuvottelemaan ja noudattamaan sääntöjä.

Leikki on alkanut marginalisoitumaan nykyajan yhteiskunnassa; moderni leikki on eriytynyttä toimintaa, johon vaaditaan erikseen leluja ja varusteita sekä leikkiin suunnitellut tilat. Leikki on myös muotoutunut lasten keskinäiseksi toiminnaksi, josta aikuinen suljetaan ulkopuolelle. Tällaisen marginaalisuuden vuoksi myös aikuisten suhtautuminen lasten leikkiin on muuttunut. Varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien aikuisten omaa leikkiä ja luovuutta ei enää huomioida yhtä paljon. (Mikkola & Nivalainen 2010, 53.)

Kalliala (1999, 91) kirjoittaa kirjassaan siitä, miten pihaleikit ovat nyky-yhteiskunnassa vähentyneet määrällisesti ja laadullisesti verrattuna esimerkiksi 50-luvulle. Silloin osa arjen toimintaa oli, että lapset kokoontuivat yhteen pihalle leikkimään pihaleikkejä. Osaltaan pihaleikkien vähentymiseen ovat vaikuttaneet lasten siirtyminen muihin toimintoihin ja osaltaan myös syntyvyyden alentuminen ja ikäerot lasten välillä.

2.4 Leikin merkitys

Olemme seuraavaksi käsitelleet mikä on leikin merkitys lapsen kehitykselle yleisellä tasolla sekä erityisesti kohdejoukollemme eli 4-5-vuotiaille. Leikin merkitystä kehitykselle olemme tarkastelleet fyysisestä, kognitiivisesta sekä sosiaalisesta näkökulmasta. Leikin merkitystä pohdittaessa on hyvä tiedostaa sen merkitys lapsen kehityksen eri osa-alueille. Lapsen kehityksen tiedostaminen on yksi avaintekijä, jotta leikkejä osataan hyödyntää oikealla tavalla ja lasta hyödyttäen.

Huolimatta siitä, että leikissä on kyse kuvitteellisesta tilanteesta toimimisesta, se on lapselle todellista. Lapset poimivat leikkiensä aiheet omasta elinpiiristään, mutta leikkikään ei synny tyhjästä. Lapsella täytyy siis olla kokemuksia todellisuudesta, jotta hän voi siirtää niitä leikkeihinsä. Lapsi peilaa kokemuksiaan leikeissään, mutta se ei tapahdu suoraan vaan lapsen oman ajattelun muokkaamana. (Hintikka, Helenius, & Vähänen 2004, 37.)

2.4.1 Leikin merkitys lapsen kehitykselle

Lapsen fyysiselle ja henkiselle kehitykselle on välttämätöntä saada mahdollisuuksia käyttää aistejansa monipuolisesti. Kuvat, musiikki ja liike edustavat sanatonta ajattelua, jonka pohjalta lapsen persoonallisuus kehittyy kun kielen kehitys on vielä aluillaan. Lasten herkkyyks ja taidot viestiä sanattomasti ovat kehittyneemmät kuin aikuisella ja on aikuisen vastuulla pystyä vastaamaan tähän viestintään. Kaikkien aistien yhtäaikaista kehittäminen edistää luovaa ajattelua, joka perustuu mielikuvitukseen, älyyn ja kokemiseen. (Hakkola & Virsu 2000, 25.)

Heleniuksen (1993, 22-23) mukaan lapsen ymmärryksen sekä hänen toimintansa tielle tulevien rajoitusten aiheuttama ristiriita on olennainen syy siihen miksi lapsi leikkii. Lapsi on oppinut liikkumaan ja puhumaan ja näin ollen hänelle on muodostunut käsitys esineiden merkityksistä. Kuitenkin itse tilanne, ympäristö tai aikuiset estävät lasta toteuttamasta uusia pyrkimyksiään. Lapsella on tarve tehdä asioita, joita hänelle tärkeät ihmiset tekevät, kuten laittaa ruokaa, siivota tai hoitaa vauvaa. Leikin avulla lapsi kykenee ottamaan aikuisen roolin ja pääsee edes jossain muodossa kokeilemaan asioita, joiden toteutuminen ei todellisuudessa olisi mahdollista. Heleniuksen mukaan (1993, 24) aikuisen tehtävänä on auttaa lasta toteuttamaan leikki-ideansa ja tukea leikin onnistumista. Tämä on erityisen tärkeää varhaisessa iässä, kun lapsi rakentaa kokemusta leikistä ja harjoittelee leikin alkeita. Leikin avulla lapsi omaksuu ihmisen toimintaa ohjaavat säännöt.

Lapsilla on luonnollinen kiinnostus leikkiä kohtaan. Lapset kokevat myönteisiä tunteita eniten toiminnasta, jossa he ovat itse olleet aktiivisesti osana, kuten leikissä, sillä se on lapsen omaa toimintaa. Leikki tuottaa lapselle flow-kokemuksen, jossa ajantaju ja ympäristö katoavat, sillä toiminta itsessään on niin mielenkiintoista. Flow on kokonaisvaltainen kokemus ja se ilmenee yksilön keskittyessä johonkin toimintaan. Kun ihmisen taidot on haastettu täysin käyttöön jossain tehtävässä, flow mahdollistuu. Lasten tulisi saada leikkiä niin kauan kuin leikki heitä kiinnostaa eikä aikuinen saisi tarpeettomasti häiritä tai keskeyttää toimintaa. Flow-kokemusten järjestäminen lapsille muussa kuin leikkiin liittyvässä toiminnassa on haasteellista aikuisille. Toiminnan tulisi olla muun muassa lapsilähtöistä ja lasta aktivoivaa toimintaa ja sen etenemisen tulisi tapahtua konkreettisilla materiaaleilla. (Vilén ym. 2006, 219.)

Varhaislapsuudessa on vaikeaa erottaa, mikä on leikkiä ja mikä on oppimista. Leikin tulisi aktivoida kaikkia oppimisen eri osa-alueita ja näin tukea lapsen halua oppia uusia asioita ja kehittyä. Usein lasten tekemät asiat ovat samalla leikkiä, mutta tarkemmin katsottuna leikistä löytyy myös oppimiskokemuksia. Esimerkiksi neljävuotias, joka leikkii erikokoisilla ja erivärisillä muovipaloilla. Tarkemmin katsottuna leikistä löytyy erilaisten taitojen opettelua kuten luokittelua, lajittelua ja vertailua. Lasten leikkien sisältö muuttuu muotoaan lapsen kasvun ja kehityksen mukana. (Doherty & Brennan 2008, 69.)

Piironen kirjassa *Leikin pikkujättiläinen* (2004) kerrotaan siitä, kuinka aikuiset mieltävät leikkimisen usein ikään kuin oikean elämän harjoitteluksi. Vanhemmat korostavat usein leikin merkitystä sen kehittävyys- tai oppimisen kautta, harvoin leikin arvostamisesta puhutaan vain leikkinä sinänsä. Piironen (2004, 256) kertoo kirjassaan Karimäen (2000) tekemästä tutkimuksesta, jossa hän on kerännyt kirjallisia leikkikuvauksia, että vanhemmat eivät tiedä juuri mitään lastensa leikeistä eivätkä ainakaan niiden sisällöistä. Lapset itse ovat sitä mieltä, että vanhemmat eivät ole kiinnostuneita leikeistä, toisaalta ei lasten mielestä vanhempien kuulukaan niistä kaikkea tietää. Lapset eivät myöskään oma-aloitteisesti kerro leikeistään vanhemmille. Monet lasten leikeistä ovat itse asiassa olleet aikuisten erilaisia rituaaleja kuten lauluja tai tansseja. Se, mikä nykyään mielletään ”lastenperinteeksi”, ei näin ollen olekaan täysin lapsia varten ja aikuisten nykyiset tavat ovatkin ehkä tulevaa, kehittyvää lastenperinnettä. (Laaksonen 1981, 35).

Lapsilla on mielipiteiden muodostuksessa omat kehitysvaiheensa. Näkökulmat ovat alussa vähäisiä ja rajoittuvat yleensä siihen, että lapsi joko pitää asiasta tai ei pidä. Vähitellen arviointinäkökulmat lisääntyvät ja lapsi alkaa oppia arvioinnin taidon. Lapsen mielipidettä kysyttäessä tulisi arvioinnin kohdistua konkreettisiin, havainnollistettavissa oleviin asioihin. Tärkeää on myös huomioida, että arvioinnin kohde on lapsen kokemuspiirissä ajallisesti läheinen asia. Lapsen mukaan ottaminen esimerkiksi leikkien arviointiin ja suunnitteluun on tärkeää ja se on

hyvä tehdä mahdollisimman varhain. Näin lapselle annetaan mahdollisuus oppia ilmaisemaan mielipiteitään ja arvioitaan erilaisissa arjen tilanteissa, joita hän havaitsee ja kokee. Suunnitteluun osallistuminen antaa lapselle oppimiskokemuksen pohtia asioita, joita ei voi havaita, mutta jotka ovat mahdollisia. Näin voidaan ohjata lapsen kykyä tavoitteenasetteluun sekä myös luovassa ajattelussa hyödyllistä visiointia ja unelmointia. Omien ajatusten ja mielipiteiden esittäminen ryhmässä on yksi tapa, jonka kautta lapsi oppii samalla kuuntelemaan muiden ajatuksia ja neuvottelemaan kaikille sopivista ratkaisuista. Samalla muiden näkemysten kuuntelemisella lapsi saa kokemuksen muiden asemaan asettumisesta ja toisten ajatusmaailman tiedostamisesta. (Heikka, Hajala & Turja 2009, 85-86.)

Lasten kyky käsitellä tunteita ja tapahtumia kehittyy mielekkäällä tavalla leikkien avulla. Leikeissä tapahtuu lapsen kehityksen kannalta keskeisten asioiden oppimista sekä löytyy motiiveja omalle toiminnalle. Leikin merkitys oppimisessa on suuri ja leikkiä voidaan käyttää lapsia motivoivana oppimistapana. Leikki on lapsille yhdistävää toimintaa, jossa he käyttävät yhdessä tietojään, taitojaan ja ymmärrystään. Leikki sitoutuu kaikkiin lapsen kehityksen osa-alueisiin ja antaa lapsille mahdollisuuden ylittää keskimääräisen ikätasonsa ja tavallisen käytäytymisen. (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 66-67.)

2.4.2 Leikin merkitys 4-5-vuotiaiden lasten kehitykselle

Leikin merkityksestä lasten kehitykselle löytyy paljon materiaalia. Leikillä on olennainen merkitys lapsen kehitykselle ja sen vaikutukset vaihtelevat ikäluokittain. Rajasimme teorialiedon hankkimisen 4-5-vuotiaisiin, sillä toteutimme tuokiot sen ikäisten lasten kanssa.

Juonelliset kertomusleikit sekä sääntöleikit ovat olennaisena osana 4-5-vuotiaiden leikkimaailmaa. Heidän kielelliset taitonsa ovat sen verran kehittyneet, että asioiden käsittely onnistuu luontevasti, vaikka asia ei tapahtuisi juuri sillä hetkellä. Tällä siis tarkoitetaan sitä, että ajatukset ja kokemukset voidaan siirtää suoraksi toiminnaksi mielikuvitusta ja puhetta käyttämällä. Sääntöleikkeihin osallistuminen vaatii sen, että osallistujat tietävät leikin säännöt ja sitoutuvat niihin, esimerkiksi hippa ja piiloleikki. 4-5-vuotiaat osaavat jo leikkiä myös kuvittelu- ja roolileikkejä. (Vilén ym. 2006, 163.) Roolileikkivaihe onkin kiihkeimmillään juuri 4-5-vuoden iässä. Niissä heijastuvat toisiaan täydentävät sosiaaliset suhteet, esimerkiksi äidin ja lapsen tai poliisin ja varkaan välinen suhde. Myös yhteiskunnalliset suhteet näkyvät roolileikeissä, mikä lisää lapsen moraalista tietoutta. Lisäksi lapselle hahmottuu eri ammatinharjoittajien toiminta. (Hintikka ym. 2004, 42.) Tässä vaiheessa lasten leikit ovat kestoaltaan huomattavan pitkiä, ja mielikuvitus näkyy niissä vahvasti. Tytöt ja pojat leikkivät useimmiten erilaisia

roolileikkejä. Tytöille mieluisia roolileikkejä ovat hoivaamisleikit kun taas pojat leikkivät mielellään seikkailu- ja jännitysleikkejä. (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2009, 206.)

Fyysinen kehitys on 4-5-vuotiaalla usein jo tasaantunut ja paino sekä pituus kasvavat tasaiseen tahtiin. Liikunnalliset leikit ovat usein tässä vaiheessa usein käytössä, ja lapsi haluaa testata omia fyysisiä rajojaan. 5-vuotiaat hallitsevat liikkeitään jo paremmin, ja liikkuminen on sulavaa. Ketteryys, nopeus ja reaktiokyky ovat kehittymässä. Silmä-käsi ja silmä-jalka koordinaatio kehittyvät erilaisissa välineleikeissä. (Karvonen 2003, 141) Neljävuotias osaa jo paljon motorisia taitoja, ja myös hienomotoriset taidot kuten piirtäminen alkaa kehittyä vauhdilla. Viisivuotiaalla on jo kaikki motorisen kehityksen perusvalmiudet olemassa, ja myös hienomotoriikka on kehittynyt kirjoittamisen ja piirtämisen tasolla yksityiskohtaiseksi. (Vilén ym. 2006, 141-142.)

Kognitiivinen kehitys pitää sisällään tiedollisen oppimisen kuten kielen ja muistin kehityksen. Kyseisten osa-alueiden kehittyminen on ympäristön vuorovaikutuksen ja aivotoiminnan kehittymisen tuloksena syntyvää. Lapsi tulisi nähdä aktiivisena oppijana, joka itse rakentaa omat käsityksensä ympäröivästä maailmasta ja kielestä. Uuden oppiminen edellyttää lapselta omaa toimintaa, jonka kautta tapahtuu asioiden oivaltamista. Tärkeässä roolissa ovat myös ympäristön havainnoiminen ja lapsen halu olla yhteydessä hänelle tärkeiden ihmisten kanssa. (Nurmi 2006, 37.) Lapsen muisti ja abstrakti ajattelu kehittyvät. Asioiden muisteleminen jälkeinpäin helpottuu, vaikka lapsen ajattelu pohjautuukin paljolti näköhavaintoihin. Lapsi kyselee paljon ja hänen looginen ajattelunsa sekä päättelykyky kehittyvät vuorovaikutuksen kautta. (Autio & Kaski 2005, 25)

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan sellaisia valmiuksia, joiden avulla lapsi pystyy saavuttamaan haluamansa tavoitteet positiivisilla tavoilla, esimerkiksi pääsemään mukaan leikkiin. Sosiaaliset lapset ovat yleensä suosittuja kaveripiirissään, sillä he osaavat havainnoida ja huomioda toisten tunteita. Lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät nopeasti kolmen ja kuuden ikävuoden välillä. Kielitaidon kehittyessä mahdollistuu sosiaalisen kanssakäymisen, joka siirtyy lasten innokkuuteen leikkiä esimerkiksi rooli- ja mielikuvitusleikkejä. Lapsi alkaa pitää muita lapsia ystävinään ja ystävyysuhteet alkavat vakiintua. Esikouluikää lähestyttäessä kanssakäyminen lasten kesken alkaa olla vastavuoroisempaa ja toisten mielipiteitä huomiodaan. Ryhmässä lapsi kokee yhteenkuuluvuutta ja kykenee odottamaan vuoroaan ja jakamaan. Yhteiset leikit lasten kanssa ovat mainio tapa harjoitella sosiaalisia taitoja. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 26-27.)

3 Perinneleikit

Perinneleikillä tarkoitetaan leikkiä, joka siirtyy sukupolvelta toiselle, yleensä vanhempien lasten opettaessa nuorempia. Perinneleikeillä ei useastikaan ole tunnettua tekijää ja tekijä myös vaihtelee alueesta riippuen. Sukupolvisuus näkyy perinneleikeissä sääntöjen moninaisuutena, sillä nykypäivän lasten leikeissä säännöt voivat olla erilaiset kuin isovanhempien aikana. Tästä huolimatta leikin alkuperäinen idea on säilynyt. Perinneleikit nähdään tietyn alueen yhteisöllisenä toimintana ja alueellisesti ne ovatkin pysyneet hyvin samanlaisina. Samoja leikkijä leikitään ympäri Suomea samalla sisällöllä, mutta leikki voi kulkea eri nimellä. (Juntunen, Hyvärinen, Karhunen, Koponen & Sorvala 2001, 17.)

Työ, leikki ja oppiminen ovat ennen vanhaan kuuluneet eriytymättömästi yhteen. Työhön liittyviin toimintoihin sisältyi leikin aineksia. Tulevat velvollisuudet opittiin töitä tehdessä, ja lapset oli helppo ottaa mukaan aikuisten puuhiin. Lapsilta odotettiin myös omaa työpanosta, sillä jokaisen oli tehtävä töitä oman eläntönsä eteen. Työtehtävien monimutkaistuessa teollistuneissa maissa ei lasten mukaan ottaminen ollut enää mahdollista. Lasten työpanos ei myöskään ollut enää yhtä pakollinen, sillä työn tuottavuus oli kasvanut. Leikin eriytyminen omaksi toiminnakseen suuremmassa mittakaavassa on seurausta yhteiskunnan muutoksesta ja tarpeista. (Helenius 1993, 25-26)

Leikki heijastuu kulttuuriin ja omaan aikaansa. Tänä päivänä leikitään eri tavalla kuin viisikymmentä vuotta sitten. Vaikka leikin ilmiö on muuttunut jo muutamassa sukupolvessa, on siinä myös jotain pysyvää. Leikin välityksellä lapset rakentavat ja ilmaisevat keskinäisiä suhteitaan ja peilaavat niitä yhteiskuntansa arvoihin. (Helenius 1993, 19-20.) Kansanperinteeseen sisältyy rikas perinneleikkien kokoelma. Vaikka maailma on muuttunut ja hevosen tilalle on tullut auto ja Internet, ovat perinneleikit edelleen yhtä kiehtovia lapselle. Leikkien kautta lapsi oppii hiljalleen vuorovaikutuksen säännönmukaisuuksia jo ennen kun ymmärtää merkityksiä tai osaa puhua. (Piironen 2004, 15-17.)

3.1 Maaseutuleikit

Maaseudun leikeistä puhuttaessa voidaan pohtia, minkälaisia leikkejä pirteissä ja pihapiireissä mahdettiin leikkiä 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuolella. Luonnonmateriaaleista itse tehdyt lelut ja maatalon elämä muodostavat ehkä liiankin idyllisen kuvan lapsuudesta maaseutuyhteisössä, etenkin kun tiedämme, että lapset joutuivat pienestä pitäen osallistumaan maatalon töihin. Töistä huolimatta lapsilla jäi aikaa leikkimiseen ja leikkivälineiden keksimiseen. (Piironen 2004, 216.) 1900-luvulla Suomi oli vielä hyvin maatalousvaltainen maa, jolloin kiihkein työvaihe osui kesään ja

kesän kasvukausiin sekä syksyyn. Talvikaudet taas olivat rauhallisempia, ja aikaa jäi myös leikkimiselle ja tarinoinnille. Talonpoikauskulttuurin aikana juuri talvi oli sitä aikaa, kun lapset ja aikuisetkin pystyivät käyttämään vapaa-aikaansa eri tavoin. Nykyisin talvikin on uurastuksen aikaa, joka vaikuttaa osaltaan myös lasten vapaa-aikaan ja sen sisältöön. (Piironen 2004, 219.)

Suomen maaseudun leikki oli ulkoisilta puitteiltaan vaatimatonta. Leikkivälineet olivat pääsääntöisesti kotitekoisia ja usein lasten itse tekemiä. Sisällöltään leikit kuitenkin tyydyttivät lasten tarpeet. Omatekoisilla leikkivälineillä oli oma arvonsa, sillä ne olivat lapsen omia alusta asti. Lapset olivat taitavia etsimään ja löytämään erilaisia materiaaleja leikkeihinsä. Aikuiset osallistuivat lasten leikkeihin valmistamalla heille käsityönä erilaisia vaativimpia leikkivälineitä esimerkiksi veistäen ja ommellen. Muuten aikuisten rooli leikeissä oli pieni. (Piironen 2004, 242.)

Maalla asuva lapsi voi käyttää luonnonmateriaaleja leikeissään ja liikkua vapaasti luonnonympäristössä. Aikuisten tehdessä töitä kotiympäristössä voi lapsi seurata heidän toimiaan jatkuvasti ja omaksua taitoja toiminnoista. Mikäli lapsiluku on suuri, syntyy suuria lapsiryhmiä automaattisesti. Toki sosiaaliset ja taloudelliset ehdot voivat muuttaa toiminnan sisältöä. (Helenius 1993, 27.)

Lasten leikki maaseudulla sisälsi paljon toimintoja, jotka olivat osa arkea eli kodin askareita, joita lapsi näki ja koki. Leikkejä kutsuttiin talosillaoloksi, nykyään leikkiä kutsutaan kotileikiksi. Leikeissä olivat omana osanaan puulastulehmät ja käpyeläimet, jotka toimivat karjana sekä kalustupa eli kiviseinäinen pieni rakennelma, joka toimi kotina. Karjanhoito oli suurena osana leikkejä ja karjan piti olla suuri, sillä uskottiin, että mitä enemmän oli leikkikarjaa, niin sitä suurempaa taloon pääsisi isona emännäksi. Nykyisin puhutaan koti- ja roolileikeistä. (Piironen 2004, 243-245.) Perinteisiin maaseutuleikkeihin lukeutuu esimerkiksi tervapata, jossa leikkijät seisovat ringissä ja yksi leikkijöistä toimii kiertäjänä. Kiertäjänä oleva leikkijä kiertää ringissä seisovia ja pudottaa esimerkiksi kävyn jonkun leikkijän taakse, jolloin molemmat lähtevät juoksemaan vastakkaisiin suuntiin yrittäen ehtiä tyhjälle paikalle ensimmäisenä.

3.2 Kaupunkileikit

Suuret ikäluokat muuttivat vanhempiensa mukana kaupunkikortteleihin 1940- ja 1960-luvuilla. 1900-luvun puolivälin jälkeen kaupungeissa asuvat lapsiperheet alkoivat hakeutua väljemmin asutetuille alueille eli lähioihin. Kaupungissa elävien lasten leikit sisälsivät myös samanlaisia asioita kuten maaseudullakin asuvien lasten leikit eli arjen toimintoja ja kokemuksia. (Piironen 2004, 225-226.) Leikkikulttuuri on kuitenkin osaltaan

sidoksissa paikkaan: maaseudulla asuvien lasten leikkivaranto ei ole samanlainen kuin kaupungissa asuvien eikä leikkejä leikitä samalla tavoin Helsingissä ja Roomassa. Toisaalta leikki on yleismaailmallinen ilmiö ja lasten leikeissä on paljon samaa kaikkialla. (Kalliala 1999, 53.)

1950-luvulla leikkikulttuuri kukoisti paikallisyhteisöjen, kiinteiden perheyhteisöjen ja kotiäitien kannattelemisissa leikkiympäristöissä. Luonto oli lähellä, lapset oli vapautettu työnteosta ja heitä oli paljon. Suuret ikäluokat kasvattivat kylliksi leikkitovereita jokaiselle. Kaupungeissa leikkitovereiden löytäminen oli helpompaa, sillä välimatkat eivät olleet esteenä leikin luomiselle. (Kalliala 1999, 52.) Yksi perinteinen kaupunkileikki on kymmenen tikkua laudalla. Tässä leikissä leikkijät keräävät laudan päälle kymmenen tikkua, jotka polkaistaan laudan päältä ilmaan. Yksi leikkijöistä jää keräämään tikut muiden juostessa piiloon. Etsijän kerättyä tikut hän lähtee etsimään muita leikkijöitä. Nähdessään jonkun leikkijän hän juoksee laudan luo ja huutaa kyseisen leikkijän nimen, jolloin hänen tulee palata piilostaan laudan luo. Näin jatketaan niin kauan kunnes kaikki piilossa olleet ovat löytäneet.

Kaupunkiympäristö tuo omat ehtonsa leikin toiminnalle. Leikkiin käytettävät sisätilat eivät ole kovinkaan suuria ja mahdollisuus liikkua ulkona ilman aikuisen mukana oloa voi olla rajatumpi kuin esimerkiksi maaseudulla. Leikkivälineet ovat usein kauppatavaraa, jota aikuiset ostavat lapsille. Työnprosessin on hävinnyt lasten nähtävistä ja lasten leikkien toimintaympäristön määrittelee usein aikuinen. (Helenius 1993, 27)

4 Aikuisen rooli leikeissä

Lasten tarve aikuisten läsnäololle ja ohjaukselle leikittäessä vaihtelee iän mukaan. Alle 3-vuotias lapsi tarvitsee aikuista leikkiensä tueksi eri tavalla kuin vanhemmat lapset. Isompien lasten kanssa aikuisen ohjaus liittyy enemmän innostamiseen, motivoimiseen ja yhdessä tekemiseen. (Mikkola & Nivalainen 2010, 56.)

Aikuisten ohjatessa lapsiryhmää he voivat ratkaisevasti vaikuttaa lasten käyttäytymiseen ja asenteisiin. Aikuiset ovat vastuussa ryhmän koossa pitämisestä, sillä lapsiryhmä jakaantuu helposti pienempiin ryhmiin. Jos aikuinen ei hallitse ryhmää ja lapset pääsevät klikkiytymään, voi seurauksena olla levotonta ja kielteistä käyttäytymistä. Karvonen ym. (2003, 88-89) kirjoittavat, että hyvä ohjaaja tai kasvattaja kykenee luomaan lapsiryhmään hyvän hengen ja muodostamaan lapsista kiinteän, yhdessä leikkivän yhteisön.

Aikuisten asenteiden merkitys pienten lasten ryhmähengen luomisessa on kiistaton. Aikuiset vaikuttavat lapsiryhmän asenteisiin ja hyväksyttävänä pidettyihin toimintatapoihin. Useimmiten riittää, että aikuinen vaikuttaa vain muutamaan ryhmän hallitsevaan lapseen parantaakseen ryhmän ilmapiiriä. Aikuinen myös määrittelee ryhmän rajat eli sen ketkä kaikki kuuluvat ryhmään. Myös ryhmän kokoa säätelemällä aikuiset voivat vaikuttaa lapsiryhmään, sillä mitä pienempi ryhmä on kyseessä, sitä helpompaa siitä on muodostaa kiinteä ryhmä.

Aikuksilla on vaikutus lasten sosiaalisen ja tunne-elämän kehitykseen, sillä he voivat auttaa lapsia niin omien kuin toisten lasten tunteiden käsittelyssä, kontaktin ottamisessa ja ristiriitojen selvittämisessä. Aikuiset auttavat lapsia toistensa kuuntelemissa, suhteiden ylläpitämisessä, empatian ilmaisemisessa sekä ideoiden luomisessa ja rakentamisessa. Aikuisten omat kokemukset ja asenteet sekä käyttäytymistavat määrittävät paljon sitä, miten he vaikuttavat lapsiin. Se, miten aikuiset toimivat keskenään ja miten he suhtautuvat lapsiryhmään arjessa ohjaavat sitä, miten lapset käyttäytyvät toisiaan kohtaan. (Karvonen ym. 2003, 89-90.)

Lasten kanssa toimimisessa on kyse ihmisten kohtaamisesta ja yhteenkuuluvuuden tunteella on suuri merkitys. Leikin nostattama riemu ja aikuisten todellinen osallistuminen leikkiin luovat parhaiten yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmään. Lasten halu ottaa kontaktia aikuisiin laskee mikäli aikuiset ovat aina samassa roolissa. Aikuisten ilmeet, eleet sekä käytettävät leikkivälineet saavat lapsiryhmän orientoitumaan. Toimintaympäristön ja vuorovaikutussuhteen emotionaalinen lataaminen luovat tunnevirityksen, joka voi syntyä hyvin yksinkertaisilla asioilla. (Karvonen ym. 2003, 91.)

Aikuisen roolin merkitystä lasten leikin kannalta ei useinkaan muisteta. Lasten on havaittu kykenevän pitkäjänteisempään leikkiin silloin, kun aikuinenkin osallistuu siihen. Aikuisen läsnäololla on vaikutusta myös arkoihin ja vetäytyviin lapsiin, sillä aikuinen pystyy rohkaisemaan ja kannustamaan heitä. (Mikkola ym. 2010, 54.) Aikuisen rooli alle 3-vuotiaiden lasten leikeissä liittyy esimerkiksi lapsen tekemien aloitteiden nimeämiseen ja kommentoimiseen. Aikuisen läsnäolo myös pitää leikin turvallisena. Isompien, yli 4-vuotiaiden lasten leikeissä aikuisen läsnäolo liittyy lähinnä kannustamiseen, innostamiseen ja yhdessä tekemiseen. Lasten kasvaessa myös leikin luonne muuttuu, sillä lasten välisillä suhteilla on alati kasvava merkitys leikin kehittämisessä. Juoni- ja roolileikkien kehittyessä aikuisen vastuulla on niin fyysisen kuin sosiaalisen leikkiympäristön järjestäminen lasten tarpeiden mukaisesti. Tämä ei kuitenkaan vähennä aikuisen aktiivisen läsnäolon merkitystä lasten leikille. Myönteinen asenne erilaisia leikkejä kohtaan sekä halu keskustella ja kuunnella lasten aloitteita vaikuttavat lasten leikkiin ja siihen sitoutumiseen. (Mikkola ym. 2010, 54-55.)

Päivähoidossa leikin merkitys tiedostetaan hyvin, mutta kritiikkiä on annettu siitä, että leikki on usein vailla aikuisen läsnäoloa ja liiaksi lasten itsensä varassa. Leikkitilanteet vaativat aikuisen ohjausta huolimatta siitä, että lapset valitsevat leikkikaverinsa ja leikkinsä itse. Kas-

vattajan läsnäolo leikissä toisaalta ennaltaehkäisee konfliktitilanteiden syntyä, mutta myös auttaa niiden selvittämisessä. Lapsen leikki- ja sosiaalisten taitojen kehittämisen lisäksi leikitilanteet ovat kasvattajalle hyviä tilaisuuksia havainnoida lapsia ja oppia näin tuntemaan heitä entistä paremmin. Leikkiä seuraamalla aikuinen saa myös lisää tietoa lasten kehitystasosta ja yhteistyötaidoista. (Hintikka ym. 2004, 36.) Lasten leikkitaitojen välillä voi ryhmässä olla suuriakin eroja ja joitakin lapsia on yksinkertaisesti opetettava leikkimään. Erityisen paljon kasvattajan tukea leikitilanteissa tarvitsevat ne lapset, joilla on vaikeuksia kielen kehittämisessä tai keskittymisessä. (Koivunen 2009, 40-41.)

Haastavan aikuisen roolista leikitilanteissa tekee leikin välitön ohjaus, kuten vihjeiden ja neuvojen antaminen leikin sisällön rikastuttamiseksi, mukana leikkiminen ja keskustelu lasten kanssa. Aikuisen on omattava kyky lukea tilannetta, esimerkiksi miten tai mistä keskustella lasten kanssa ja milloin on hyvä aika liittyä leikkiin. Leikin ohjaaminen mielekkäästi, lapsilähtöisyyttä ja leikkiä kunnioittavalla tavalla on hyvin vaikeaa etenkin silloin, kun leikki nähdään ainoastaan oppimismenetelmänä. Kalliala (2008, 54-55) kirjoittaa, että aikuisilla on taipumus liian herkästi puuttua niin kutsuttuun väärin leikkimiseen. Hänen mukaansa aikuiset korjaavat lasten leikkiä ”oikeaksi” haluten tehdä siitä mahdollisimman täydellistä. Aikuisen rooli ja läsnäolon merkitys lapsen leikissä on kiistämätön, mutta vaikka aikuisen toiminta on kuinka hyväntahtoista, voi se jossain vaiheessa kääntyä itseään vastaan. Hienovaraisuus onkin kasvattajan tärkeimpiä ominaisuuksia, ja leikkiä ohjattaessa aikuisen tulisi auttaa ainoastaan sen verran kuin on tarpeellista (Hintikka ym. 2004, 43).

5 Arviointimenetelmät

Opinnäytetyömme tavoitteena on ollut suunnitella, toteuttaa ja arvioida kahdeksan erilaista perinneleikkeihin pohjautuvaa toimintatuokiota. Lisäksi tavoitteena on ollut perinneleikkivihikon tuottaminen päiväkodin henkilökunnalle ja onnistumisen kokemusten antaminen lapsille leikin välityksellä. Opinnäytetyön arviointi pohjautuu näiden tavoitteiden saavuttamiseen opinnäytetyöprosessin aikana. Olemme käyttäneet arviointimenetelminä omaa havainnointia, työntekijän täyttämää arviointilomaketta, oppimispäiväkirjaa sekä lapsilta kerättyä palautetta. Omat havaintomme perustuvat osallistuvaan sekä tarkkailevaan havainnointiin. Työntekijältä ja lapsilta saatu palaute on koottu käyttäen arviointilomaketta ja Nallekortteja.

Lapsilta kerätyn palautteen tueksi olemme tuokioiden onnistumisen näkökulmasta huomioineet myös lasten reaktiot ja spontaanit palautteet. Lisäksi olemme keränneet teorial tietoa lapsilta kerättävän palautteen merkityksestä.

5.1 Havainnointi

Havainnoimme joka tuokion aikana lasten toimintaa leikkien aikana. Alun perin tarkoituksenamme oli, että toisella meistä olisi vetovastuu leikeistä ja toisella havainnointivastuu, mutta pian huomasimme, ettei jaottelu toiminut. Olimme molemmat sidottuja vetämään tuokiota ja olemaan mukana ryhmässä. Tuokioiden jälkeen käydyt keskustelut antoivat meille kuitenkin loistavan mahdollisuuden käydä havainnot läpi ja kirjata ne ylös.

Käytimme tuokioissa sekä tarkkailevaa että osallistuvaa havainnointia. Pääpaino oli osallistuvassa havainnoinnissa, jota teimme toiminnan ohella. Vilkan (2006, 44) mukaan osallistuva havainnointi tarkoittaa sitä, että tutkija osallistuu tutkimuskohteen toimintaan kohteen ehdoilla ja yhdessä sen jäsenten kanssa ennalta sovitun ajanjakson. Osallistuva havainnointi on jollakin tavalla ennalta suunniteltu, esimerkiksi teoreettinen näkökulma on valittu ennen havainnoinnin alkamista.

Havainnointi tapahtui osittain ennalta suunnitellusti eli kiinnitimme huomiota ennalta sovituihin asioihin lasten toiminnassa. Ennalta sovittuja havainnoinninkohteita olivat lasten aktiivisuus leikeissä, leikkien mielekkyys lapsille, onnistumisen kokemukset sekä lasten reaktiot palautetta kerättäessä. Ennalta sovittujen havainnointikohteiden lisäksi kiinnitimme huomiota myös yllättäviin tilanteisiin, kuten lasten spontaaneihin reaktioihin. Huomioimme myös lasten tekemät tuotokset, joita tuli yhdellä toimintakerralla.

5.2 Arviointilomakkeet

Käytimme yhtenä arvioinnin välineenä arviointilomaketta (Liite 2), jonka päiväkodin työntekijä täytti aina tuokion lopuksi. Jokaista tuokiota oli havainnoimassa ja arvioimassa yksi päiväkodin henkilökunnasta. Yhdellä kerralla havainnoimassa oli s2-lastentarhanopettaja, muuten havainnoija oli aina sama lastentarhanopettaja. Mielestämme saman havainnoijan läsnäolo lisäsi luotettavuutta arvioinnissa, sillä hän pääsi näkemään, yhtä tuokiota lukuun ottamatta, suoritusemme toteutuksessa pidemmällä aikavälillä.

Arviointilomake oli joka kerta samanlainen. Lomakkeessa arvioidaan ensin tuokion onnistumista kuuden väittämän avulla, jotka arvioidaan asteikolla 1-5 (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä). Lisäksi pyysimme antamaan arvosanan tuokiolle (asteikolla 1-10). Arviointilomakkeessa oli lisäksi kaksi avointa kysymystä koskien ohjaustamme tuokion aikana ja yksi kysymys lapsilta kerättävästä palautteesta. Lisäksi lomakkeessa on mahdollisuus antaa avointa palautetta.

5.3 Oppimispäiväkirja

Opinnäytetyötä tehdessä kirjoitimme oppimispäiväkirjaa, johon kirjasimme ylös etenemistämme työn kanssa. Kävimme paljon keskusteluja aiheesta; esteistä, onnistumisista ja työhön liittyvistä tunteista. Oppimispäiväkirja oli myös oleellinen osa oman työskentelyn dokumentointia. Samalla teimme yhteistä arviointia työskentelystämme, niin tuokioiden toteutuksesta kuin kaikesta muustakin.

Oppimispäiväkirja on opiskelijan henkilökohtainen tapa dokumentoida opinnäytetyöprosessia. Se on hyvä tapa kirjata ylös prosessin aikana tapahtuneita asioita, jotta tieto ei unohdu ja jää käyttämättä. Opinnäytetyö on pitkälle aikavälille sijoittuva prosessi, joten raportin kirjoittaminen voi nojautua paljon tekemiisi muistiinpanoihin. (Vilkkä 2003, 19.)

Yhteinen arviointi oppimispäiväkirjaa kirjoittaessa antoi meille mahdollisuuksia parantaa työskentelyämme. Esimerkiksi viimeisten tuokioiden toteutukset muuttivat muotoaan ennen lopullista toteutusta, sillä halusimme parantaa työmme tulosta ja antaa lapsille parempia onnistumisen kokemuksia. Tukena toiminnan kehittämisessä oli myös havainnoijana toiminut lastentarhanopettaja, joka antoi hyviä käytännön ehdotuksia toiminnalle.

5.4 Palautteen kerääminen lapsilta

Lapsilta saatava palaute kerättiin suullisesti käyttäen tukena Pesäpuun Nallekortteja. Nallekortteja on 50, joiden kuvissa karhut ilmentävät eri tunteita ja persoonallisuudenpiirteitä. Kortit toimivat keskustelun tukena kun käsitellään lapsen tai nuoren tunteita, ihmissuhteita ja persoonallisuudenpiirteitä. Kortit soveltuvat myös keskustelunvirittäjiksi erilaisiin tilanteisiin, muun muassa koulujen ja päiväkotien lapsiryhmiin. (Sosiaaliportti 2011.) Palautteen keräämiseen valitsimme kahdeksan erilaista Nallekorttia; neljä positiivista ja neljä negatiivista tunnetilaa ilmaisevaa korttia. Olemme nimenneet jokaisen käyttämämme Nallekortin palautteen lukemisen helpottamiseksi: tyytyväinen = nalle on kuvassa silmät kiinni ja hymyilee, peukut ylös = nallella on kuvassa peukalot ylöspäin, iloinen = nallella on kuvassa kädet levällään, naurava = nalle nauraa vatsaansa pidellen, hämillään = nallella on kädet levällään ja kasvoiltaan hämmentynyt ilme, surullinen = nalle on kuvassa surullisen näköinen, pelokas = nalle näyttää pelokkaalta, peukku alas = nallella on kuvassa peukalo alaspäin. Neljännen tuokion jälkeen vähensimme korttien määrää kahdeksasta kuuteen (Liite 4), sillä havaitsimme, että korttien määrä vaikeutti lasten päätöksentekoa. Poistimme korteista iloisen Nallekortin sekä pelokkaan Nallekortin, sillä poistamalla yhden positiivista ja yhden negatiivista tunnetilaa ilmentävän kortin säilytimme tasapainon jäljelle jääneiden korttien kesken.

Lasten kuuleminen keskustelunomaisesti haastattelemalla on yksi tapa lisätä lapsen osallisuutta arvioinnissa. Haastattelua voidaan strukturoida, mikäli tavoitteena on kuulla jokaista lasta vuorollaan ja varmistaa, että tärkeinä pidetyt asiat tulee pohdittua jokaisen lapsen kanssa. Tilanne pitäisi pyrkiä luomaan mahdollisimman luontevaksi ja keskustelunomaiseksi, mikä auttaa lasta olemaan luontevasti tilanteessa. Ryhmässä tapahtuva haastattelu mahdollistaa keskustelunomaisemman tilanteen, jossa toisten lasten kuunteleminen rohkaisee ja auttaa muita osallistumaan. Ryhmässä toimiminen tuo omat haasteensa, kuten jokaisen lapsen huomioimisen ja kuuntelemisen yksilönä. Keskustelun tukena ja huomion kohdistamisessa voidaan käyttää apuna erilaisia valokuvia, piirroksia tai tarinoita. (Heikka ym. 2009, 88-89.) Pyrimme palautteen keräämisessä luomaan tilanteesta mahdollisimman luonnollisen, keskustelunomaisen hetken. Palautetta kerätessä lapset kuuntelivat toistensa mielipiteitä vaikka oman vuoron odottaminen oli ajoittain haastavaa. Tärkein tavoitteemme palautetta kerätessä oli huomioida jokainen lapsi yksilönä ja kuunnella mitä juuri hänellä oli sanottavanaan. Koko ryhmän läsnäolo palautetta kerätessä toi omat haasteensa meille ohjaajina. Käytimme kuvakortteja palautteen keräämisessä, sillä se antoi hyvän tuen keskusteluun. Erityisesti kortit helpottivat s2-lasten kanssa keskustelua, mutta olivat loistava tuki muillekin lapsille. Korttien käytössä huomasimme lasten väliset erot esimerkiksi tunteiden tunnistamisessa sekä verballisessa ilmaisussa.

Mikäli lapsella on vaikeuksia tuottaa puhetta tai hänen sanavarastonsa ei ole laaja, tulee hänen ilmaisuansa tukea eri keinoin. Yleinen keino tukea lasta tällaisissa tilanteissa ovat kuvat. Lapselle voidaan esimerkiksi tarjota mahdollisuus tehdä valintoja ja vastata kysymyksiin kuvien avulla. Päiväkodissa käytettävät kuvakortit ovat hyvä ja helppo tapa tukea lapsen puhetta. Kuvia voidaan käyttää myös arvioinnin tukena, jolloin lapsen omat käsitykset tulevat esille kuvien kautta. (Heikka ym. 2009, 92.)

Halusimme kerätä lapsilta palautteen heti tuokion lopuksi, sillä näin lapsilla oli hyvässä muistissa tapahtuneet asiat. Mielipiteiden muodostaminen rajoittui kuitenkin lapsilla hyvin usein siihen, että joko tuokiosta pidettiin tai sitten ei. Pyrimme aina saamaan lapsilta jonkinlaista perustelua heidän mielipiteilleen, mutta se osoittautui haasteelliseksi. Usein lapset tarvitsivat hieman johdattelevia kysymyksiä, jotta osasivat ilmaista sen, mitä tarkoittivat. Palautetta kerätessä pyrimme kuitenkin mahdollisimman objektiiviseen näkökulmaan, jotta omat mielipiteemme eivät vaikuttaisi lasten tuottamaan palautteeseen.

Olemme kuvanneet opinnäytetyöprosessin kokonaisuuden aloittamalla kirjoittamisen siitä, mistä saimme ajatuksen aiheeseemme. Etenemme kuvauksessa opinnäytetyön suunnittelusta toteutukseen ja käymme läpi matkalla tapahtuneita oivalluksia ja hidasteita.

Kuvauksella olemme pyrkineet tuomaan esille opinnäytetyöprosessin oleelliset tapahtumat. Tarkoituksena on ollut, että tekstistä käy ilmi prosessin eri vaiheet ja työskentelyn eteneminen.

6.1 Mistä idea lähti

Opinnäytetyöprosessi sai alkunsa syksyllä 2010, jolloin päätimme että oli aika alkaa pohtia mitä tulisimme tekemään opinnäytetyön suhteen. Samanlaiset mielenkiinnon kohteet ja halu toteuttaa opinnäytetyö toiminnallisena saivat meidät toimimaan työparina. Molemmat halusimme myös suorittaa lastentarhanopettajan pätevyyden osana tutkintoa. Saadaksemme lastentarhanopettajan pätevyyden meidän tuli tehdä opinnäytetyömme varhaiskasvatuksen parissa, joka oli mielestämme loistava ympäristö toiminnallisen työn toteuttamiselle. Päätimme, että haluaisimme toteutuksen koskevan leikkiä ja 4-5-vuotiaiden lasten kanssa työskentely vaikutti hyvältä ajatukselta.

Loppuvuodesta olimme yhteydessä opinnäytetyötä ohjaaviin opettajiin ja yhteistyöpäiväkohtiin. Opinnäytetyötä ei toteutettu hankkeessa, joten hyödynsimme omia kontaktejamme etsiessämme toteutukseen sopivaa päiväkotia. Päiväkotia löytyi pian ja saimme innostuneen vastaanoton henkilökunnalta. Ohjaavien opettajien kanssa sovittu ideariihi asian tiimoilta meni hyvin ja hahmotelma opinnäytetyön kehiksestä alkoi olla valmis. Opinnäytetyömme aiheeksi muodostuivat lopulta perinneleikit sekä niiden pohjalta suunniteltu toiminnallinen osuus. Tekisimme päiväkodille myös tuotoksen, perinneleikkivihkon, jonka tavoitteena on antaa konkreettinen työväline päiväkodin henkilökunnalle. Perinneleikkivihkoon tulisimme kokoamaan tuokioissa leikkimämme leikit ja niiden ohjeet. Aiesopimuksen tekeminen pakotti meidät muokkaamaan aiheen ymmärrettävään muotoon sekä määrittelemään teoriakehystä, mikä loppujen lopuksi auttoi viemään työtä eteenpäin.

Vuoden 2011 alussa kävimme päiväkodilla esittelemässä aiesopimuksen sekä kertomassa ajatuksistamme toiminnallisesta osuudesta. Keskustelu yhteyshenkilön kanssa oli lupaava ja aloimme ideoida toiminnallisen osuuden sisältöä keskustelutasolla. Halusimme myös kuulla yhteyshenkilön mielipiteitä ja odotuksia meiltä, jotta olisimme molemmat samaa mieltä siitä, mihin päin työskentely olisi menossa. Omat lapsuuden kokemukset ja muistot alkoivat elää opinnäytetyössämme ja paperille alkoi syntyä tekstiä.

6.2 Aina ei kaikki mene niin kuin on suunniteltu

Maaliskuussa meihin otettiin yhteyttä päiväkodilta. Päiväkoti oli hävinnyt ostopalvelukilpailutuksen eikä yhteistyö meidän kanssamme enää voisi sen vuoksi jatkua. Opinnäytetyön kannalta yhteistyö loppui siinä mielessä oikeaan aikaan, että suunnitelmamme oli tässä vaiheessa riippumaton päiväkodista eli se toimisi hyvin jossain muuallakin. Tietenkin meistä tuntui siltä, että työskentely otti takapakkia ja hetken aikaa olimme epävarmoja työn etenemisestä. Otimme yhteyttä ohjaaviin opettajiin ja kysyimme neuvoja etenemisen suhteen. Sujuva yhteistyö opettajien kanssa helpotti osaltaan työskentelyn nopeaa etenemistä. Aloimme piakkoin etsiä uutta päiväkotia toteutukselle. Etsiessämme uutta päiväkotia uskoimme siihen, että löytäisimme ”oman” päiväkotimme pian eikä yhteistyöpäiväkodin vaihtuminen hidastaisi omaa aikatauluamme. Lähetimme päiväkoteihin sähköpostia, jonka perusteella lopulliseksi toteutus paikaksi muodostui Kirkkojärven päiväkotia. Olimme sähköpostitse yhteydessä päiväkodin johtajan kanssa, joka vaikutti innostuneelta opinnäytetyömme aiheesta. Kirkkojärven päiväkodin yksi kantavista arvoista on leikin merkitys, joten koimme päiväkodin olevan oikea paikka tuokioiden toteutukselle.

Opinnäytetyösuunnitelman työstäminen sijoittui 2011 kevääseen, jolloin paneuduimme aiheesta löytyvään teorialietoon ja sen kokoamiseen. Leikeistä, sen merkityksestä lasten kehitykselle sekä historiasta löytyi runsaasti tietoa, jota selasimme läpi. Tiedonhakua tehdessämme ymmärsimme tiedon suuren määrän ja pohdimme paljon aiheen rajausta ja sitä, minkälainen merkitys kootulla teoriolla olisi toteutuksen kannalta. Halusimme teorialiedosta olevan hyötyä meille ja samalla antavan lukijalle yleiskuvaa siitä, minkälainen opinnäytetyöstämme muodostuisi. Koimme myös tärkeänä sen, että suunnitelmasta olisi konkreettisesti hyötyä lopullista työtä kirjoitettaessa. Paneuduimme perinneleikeistä löytyvään teoriaan, jota emme valitettavasti löytäneet yhtä runsaasti kuin muuta tietoa. Leikkikulttuurista löytyvä kirjallisuus muokkasi ajatuksiimme toiminnallisesta osuudesta. Tulimme enemmän tietoiseksi siitä, miten leikkikulttuuri on muuttunut ajan kuluessa. Ajatus perinneleikkien tärkeydestä korostui myös omassa ajattelussamme ja teoreettinen viitekehys alkoi muotoutua kohti lopullista versiota.

Suunnitelmaa tehdessä tutustuimme aihetta koskeviin teksteihin ja aiempiin tutkimuksiin. Leikin merkityksestä oli tehty paljon tutkimuksia ja aihetta oli muutenkin käsitelty runsaasti. Perinneleikkeistä löytyvä tieto koski paljolti yhteiskunnallista keskustelua perinneleikkien nykytilasta ja niiden merkityksestä. Löysimme Internetistä perinneleikkien puolesta puhuvia keskustelupalstoja ja kirjoituksia, joissa pohdittiin leikkikulttuurin säilyttämistä ja perinteiden jatkamista sukupolvelta toiselle. Vaikka löysimme Internetistä sivustoja, jotka käsittelivät perinneleikkejä, emme kokeneet, että niistä olisi ollut paljoakaan apua teoreettisessa

mielessä. Aihetta läheltä käsittelevät ja toiminnallisuuteen pohjautuvat aiemmat opinnäytetyöt auttoivat meitä työmme jäsentämisessä ja oikeiden lähteiden löytämisessä. Tuntui, että olimme opinnäytetyömme keskeisen sisällön äärellä.

6.3 Vielä jaksaa!

Keväällä opinnäytetyösuunnitelman parissa vietetty runsas aika tuotti tulosta. Olimme selkeyttäneet opinnäytetyömme tarkoituksen ja tavoitteet, jotka antoivat työllemme selkeän suunnan. Esittelimme suunnitelman koululla ohjaavien opettajien ja opponijien läsnä ollessa. Olimme jo aikaisemmin käyneet näyttämässä suunnitelmaa opettajille, saaneet siitä palautetta ja muokanneet tekstiä sen mukaan. Lopulta saimme hyväksytettyä suunnitelmamme lopullisen version, johon vielä teimme viimeisiä muokkauksia ennen kesälomalle siirtymistä.

Suunnitelman hyväksyttyä menimme vielä päiväkodille kertomaan sen sisällöstä sekä sopimaan syksyn aikataulusta. Paikan päällä tuntui, että kukaan ei ollut täysin perillä siitä, mitä olimme päiväkodille tulossa tekemään ja kenen kanssa. Päiväkodin johtaja oli joutunut yllättäen perumaan oman tulonsa ja kävimme keskustelua alle 3-vuotiaiden lastenhoitajan kanssa. Lopulta siirryimme jatkamaan keskustelua oikean lapsiryhmän työntekijän kanssa, sillä tulisimme tekemään toiminnallisen osuuden 4-5-vuotiaiden ryhmään. Jätimme ryhmään opinnäytetyösuunnitelmamme ja sovimme tarkemmin syksyn aikataulusta. Henkilökunta oli kiinnostunut aiheestamme ja jousti tarpeidemme mukaan. Käynnin jälkeen oloimme oli kuitenkin hieman epätietoinen. Emme olleet varmoja, oliko henkilökunta tietoinen siitä, mihin he ovat lupautuneet ja mikä heidän roolinsa on toteutuksessa. Henkilökunnan jäsenen lausahdus muille työntekijöille: ”Nythän te pääsette helpolla ku otatte nää perinneleikit”, jäi mieleemme päiväkodilta lähdettäessä. Pohdimme omaa rooliamme päiväkodilla sekä sitä, minkälainen merkitys panoksellamme tulee olemaan päiväkodille. Halusimme, että henkilökunta näkisi panoksemme merkittävänä ja kokisi siitä olevan käytännön hyötyä arjen työssä. Samalla tuntui, että toiminnallisuuden osuuden toteutus oli askeleen lähempänä ja se antoi uutta energiaa työn tekemiseen.

Kesälle olimme suunnitelleet paneutuvamme kunnolla opinnäytetyöraportin teoreettiseen osaan sekä toiminnalliseen osuuteen. Halusimme tehdä kunnan pohjatyötä, jotta työ ei tuntuisi niin suurelta syksyn alkaessa. Ajatuksena hyvä, mutta kuten myöhemmin totesimme, sen toteutus jäi puolitiehen. Kesän aikana ajatukset karkasivat kauemmas opinnäytetyöstä ja tuntui, että hommista piti saada kunnan tauko. Epävarmuus tulevien aikataulujen kanssa alkoi olla liikaa läsnä ajatuksissamme ja totesimme, että suuremman ahdistuksen välttämiseksi tarvitsimme välimatkaa opinnäytetyöhön. Työskentelimme opinnäytetyön parissa kesän aikana pariin otteeseen kunnolla, joka lopulta riitti hyvin. Lähetimme hakemuksen tutkimuslupaa

varten ja saimme tutkimusluvan (Liite 5) sekä loimme sisällöt tuokioille. Tarttui matkaan muutama kirjallisuuslähdekin muiden hommien lomassa. Muuten kesä kului muiden asioiden parissa, eikä opinnäytetyö edennyt oleellisesti.

6.4 Nyt se alkaa - toiminnallinen osuus

Syksyn lähestyessä totesimme, että oli aika palata opinnäytetyön ääreen ja aloimme työstää tuokioiden sisältöä. Tuntui, että loma oli tehnyt tehtävänsä ja pikkuhiljaa innostus perinneleikkejä kohtaan palasi. Tuokioiden sisällöt muokkautuivat useaan otteeseen ja välillä tuntui, ettei valmista tule koskaan. Koimme, että meillä oli liiaksi asti ideoita leikeistä, joita halusimme leikkiä lasten kanssa. Toisaalta sisältöjä suunniteltaessa piti huomioida monta asiaa; lasten ikätaso, tuokion pituus, sisällön tasapaino ja niin edelleen. Lasten ikätaso oli mielestämme laaja, mukana kun olisi yksi 3-vuotias, kolme 4-vuotiasta ja kolme 5-vuotiasta. Olimme toivoneet, että lapset olisivat 4-5-vuotiaita, mutta muita rajoitteita emme lasten valikoimiseen olleet antaneet. Halusimme myös, että tuokioilla olisi samanlainen runko joka kerta, jotta lapset tietäisivät aina suurin piirtein mitä tulisimme tekemään. Tuokioiden alkaminen alkoi olla pelottavan lähellä ja lopulta suunnitelmakin alkoivat valmistua. Kävimme päiväkodilla tapaamassa lapsiryhmäämme ja ihastuimme lapsiin. Istuimme lasten kanssa alas ja kerroimme, mitä olisimme tulossa päiväkodille tekemään. Keskustelun tukena oli kuvakirja, jossa oli kuvia perinneleikeistä. Kuvat herättivät keskustelua lasten kanssa ja lapset tuntuivat olevan innoissaan tulevista leikeistä. Osalla lapsista tuntui myös löytyvän aikaisempaa kokemusta perinneleikeistä, joten ihan tyhjän päältä emme työskentelyä aloittaisi. Päiväkoti oli toiselle meistä tuttu tiloiltaan ja sijainniltaan, mikä osoittautui hyväksi voimavaraksi ulkotuokioita suunniteltaessa.

Tuokioita toteutettiin kaksi viikossa ja koko prosessi kesti neljä viikkoa, syyskuun alusta loka-kuun alkuun. Tuokioiden tahti oli tiivis, mutta aikataulullisesti se sopi meille oikein hyvin. Tuokioiden jälkeen purimme aina saadut palautteet ja arvioimme itse tuokion kulkua. Lapsilta ja työntekijältä saadut palautteet olivat ajoittain varsinainen päänvaiva. Lasten antamat palautteet Nallekorteilla ja spontaanit reaktiot olivat välillä ristiriidassa keskenään emmekä osanneet aina priorisoida näiden kahden välillä. Sama asia tapahtui työntekijän antaman suullisen ja kirjallisen arvioinnin kohdalla. Välillä oma arvioiminen tuntui sujuvan oikein hyvin ja kävimme runsaasti keskustelua omista havainnoistamme. Joskus taas tuntui, ettei tekstin kirjoittaminen edennyt lainkaan emmekä osanneet tuoda uusia ja oleellisia asioita esille. Huomasimme toistavamme tekstissä samoja asioita ja pohdimme paljon sitä, kuinka raskas teksti olisi lukijalle. Emme kuitenkaan toistaiseksi pysähtyneet miettimään tekstin muotoa sen tarkemmin vaan puskimme eteenpäin tuokioiden vetämisen ja tekstin kanssa.

Lopulta saimme kuin saimmekin tuokiot vedettyä kunnialla loppuun ja tunsimme, että iso osa työskentelystä oli saatu päätökseen. Päiväkodintyöntekijän kanssa käyty loppuarviointi ja yhteenveto tuokioista helpottivat luomaan kokonaiskuvaan prosessista ja keskustelu antoi kaikille osapuolille lopetuksen yhdelle osalle työskentelyä. Opinnäytetyöprosessi oli tässä vaiheessa molemmilla keskeisessä osassa arkea ja tapasimme arkipäivisin kirjoittamisen merkeissä. Opiskelutovereiden kanssa käydyt keskustelut opinnäytetyön eri vaiheista ja vinkit etenemisen suhteen auttoivat selviytymään ongelmatilanteista. Työstimme samalla päiväkodille annettavaa perinneleikkivihkoa, jonka tekeminen antoi välillä hengähdystaukoa kirjoittamisesta. Perinneleikkivihkon parissa tehty askartelu ja näpertely antoivat meille konkreettisen lopputuloksen tuokioille. Halusimme panostaa vihkon visuaaliseen ilmeeseen, sillä toivoimme, että sitä käytettäisiin päiväkodilla.

6.5 Mitä oikeasti tapahtui

Opinnäytetyömme rakentuu kahdeksasta tuokiosta sekä perinneleikkivihkosta. Halusimme tuokioihin vaihtelua, joten pidimme osan tuokioista sisällä ja osan ulkona. Lisäksi pidimme yhden satutuokion ja yhden musiikkileikkituokion. Yhteistä jokaiselle tuokiolle oli loppulaulu, palautteen keruu Nallekorttien avulla sekä tarrojen jako lapsille. Tämän rungon ympärille suunnittelimme erilaisia leikkejä. Jotkut leikit olivat osalle lapsista tuttuja, mutta jokainen lapsi pääsi leikkimään myös uusia leikkejä. Pohdimme myös mitä merkitystä tuokioista on lasten kehitykselle ja tulimme siihen tulokseen, että ne edistävät lasten sosiaalisia taitoja, kuten oman vuoron odottamista ja toisten huomioimista.

Tuokioita toteutettiin kaksi kertaa viikossa, tiistaisin ja torstaisin. Tuokiot sijoituivat aamu-päiviin hieman vaihtelevalla aikataululla. Suunnitelluista aikatauluista pystyttiin pitämään kiinni ja sää salli pitää suunnitellut tuokiot ulkona. Tuokioiden ohella suunnittelimme ja valmistimme perinneleikkivihkoa.

Aloitimme tuokioiden suunnittelun omista kokemuksistamme käsin. Pidimme ideariihä, joissa heittelimme ilmaan tuntemiamme perinneleikkejä. Innolla muistelimme lapsena leikkimiämme leikkejä ja yhteistuumin totesimme, että haluamme leikkiä samoja leikkejä perinneleikkituokioissa. Suunnittelun edetessä tukeuduimme kirjallisuuteen ja etsimme lisää perinteisiä leikkejä. Halusimme, että tuokiot ovat meidän näköisiä ja että omat kokemuksemme perinneleikeistä välittyvät niistä. Tuokioiden suunnitelmat tehtiin kirjallisiksi, joissa oli tuokion runko sekä tarkemmat ohjeet kullekin leikille. Suunnitelma oli tukena tuokiota toteutettaessa ja siinä kävi ilmi myös leikkien vetovastuut. Vetovastuut vaihtelivat tasapuolisesti tuokioittain ja tarkoituksena oli, että olisimme lapsille tasapuolisesti yhtä auktoritaarisia.

Olimme suunnitelleet jokaisen tuokion valmiiksi, mutta muokkasimme tuokioita matkan varrella tutustuessamme lapsiryhmään paremmin ja havainnoituamme heidän erityistarpeitaan. Tuokioiden edetessä aloimme esimerkiksi käyttää erilaisia kuvia leikkien ohjeistuksien tukena erityisesti s2-lapsia ajatellen. Alla olevaan taulukkoon olemme koonneet tuokioiden aikana leikkimämme leikit.

Tuokio	Leikit
1. sisäleikkituokio	Hei terve vaan Lohikäärmeen pyrstö Varo häntääsi Soittorasia
2. ulkoleikkituokio	Hippa Viimeinen pari uunista ulos Maa-meri-laiva Soittorasia
3. sisäleikkituokio	Hei terve vaan Väriä Kapteeni komentaa KIM Soittorasia
4. satutuokio	Hei terve vaan Sadun lukeminen Piirtäminen yhdessä isolle paperille ja piirrosten saduttaminen Soittorasia
5. ulkoleikkituokio	Alkujuoksu Ponileikki Kymmenen tikkua laudalla Soittorasia
6. musiikkileikkituokio	Alkujuoksu soittimen soidessa Elefanttimarssi Korvakuulolta soittaminen Tuku tuku lampaitani Kurki ja sammakko Soittorasia
7. sisäleikkituokio	Hei terve vaan Polttopallo Peili Avaimen piilotus

	Soittorasia
8. ulkoleikkituokio	Alkujuoksu Kymmenen tikkua laudalla Vapaata leikkiä Tuokioiden päättäminen ja diplomien jako lapsille

Taulukko 1: Tuokioiden sisältö.

6.6 Loppu hämmöttää

Opinnäytetyötä kirjoitettaessa korjasimme ja vaihdoimme tekstiä tasaisin väliajoin. Kirjoitus työ tuntui loputtomalta eivätkä ongelmat muun muassa sivun asetusten kanssa auttaneet asiaa. Sisältöä katsellessamme pyrimme luomaan tasapainon teoreettisen viitekehyksen ja toiminnan kuvauksen kesken, mutta emme tuntuneet pääsevän meitä tyydyttävään lopputulokseen. Työpajoissa käynti helpotti paljon työntekoa ja aiemmista opinnäytetöistä oli suuri apu pohtiessamme toiminnallisen opinnäytetyön lopullista raporttimuotoa. Opinnäytetyötä ohjaavien opettajien kanssa käyty palautekeskustelu muutti lopulta kokonaan toiminnallisen osuuden kirjoitustyyliin. Olimme aluksi kirjoittaneet jokaisen tuokion omaksi luvukseen arviointeineen ja palautteineen. Tämän seurauksena teksti tuntui hyvin raskaalta lukijalle eivätkä omat oppimiskokemuksemme ja ajatuksemme näkyneet tekstissä. Opettajien kanssa käyty keskustelu antoi meille täysin uuden näkökulman tekstin käsittelyyn ja samalla luvan toteuttaa kirjoitustyylin eri tavalla.

Tekstin uudelleen käsitteleminen toi mukanaan omia ongelmia. Valmiiksi kirjoitetut tekstit piti purkaa ja kirjoittaa uudelleen. Aikataulusta kiinni pitäminen alkoi tuntua epävarmalta, mutta motivaatio ja halu parantaa lopullista opinnäytetyötä, auttoivat jaksamaan. Oleellisia asioita tässä vaiheessa olivat toistemme motivoiminen ja tukeminen sekä lopputuloksen mielessä pitäminen eli opinnäytetyön valmistuminen. Loppujen lopuksi olimme tyytyväisiä syntyneeseen tekstiin. Tekstin muuttaminen oli alussa arveluttava asia, sillä jouduimme tavallaan ottamaan opinnäytetyön kanssa askeleen taaksepäin. Totesimme, että työn uudelleen tekeminen oli kuitenkin siihen käytetyn ajan arvoista.

Viimeiset viikot kuluivat kirjoittamisen ja perinneleikkivihkon työstämisen parissa. Kävimme myös päiväkodilla saadaksemme arviointia perinneleikkivihkosta. Tapasimme lapset vielä keran ja iloksemme kuulumme, että lapset olivat kaivanneet perinneleikkien parissa vietettyä aikaa. Lasten selaillessa perinneleikkivihkoa yksi heistä kysyi ”Mennäänkö leikkimään taas perinneleikkejä?” Tämä oli mielestämme osoitus siitä, että olimme onnistuneet tuomaan perinneleikkejä lasten arkeen ja antamaan niistä heille positiivisia kokemuksia.

7 Arviointi

Olemme käyttäneet erilaisia näkökulmia arviointia tehdessämme. Arviointi on aloitettu pohtimalla prosessia omasta näkökulmastamme. Oma arviointimme perustuu tavoitteiden saavuttamiseen, jotka olemme kertoneet arviointimenetelmien yhteydessä. Omassa arvioinnissamme olemme huomioineet myös luotettavuuden ja eettisyyden näkökulman työhömmme. Sen jälkeen olemme koonneet yhteenvedon työntekijän ja lasten palautteesta. Työntekijän palaute on koottu arviointilomakkeiden pohjalta ja lasten palautteet Nallekortteja käyttämällä. Lopuksi olemme arvioineet perinneleikkivihkoa omasta näkökulmastamme sekä työntekijältä saadun palautteen pohjalta.

Arvioinnin luotettavuus ja eettisyys ovat olennaisia asioita lopullisia pohdintoja tehtäessä. Luotettavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Aikuinen, joka toimii lasten kanssa ja toteuttaa arvioinnin tuo arviointiin arvonsa ja uskomuksensa, jotka kertovat hänen odotuksistaan lapsia kohtaan. Arviointitietojen analyysissa ei voida saavuttaa absoluuttista objektiivisuutta. Aikuisen tulisi arviointeja pohtiessaan huomioida yhteys tekemiensä tulkintojen, itsensä ja kulttuurinsa välillä. (Heikka ym. 2009, 113-114.)

7.1 Oma arviointi

Tähän arviointiin olemme koonneet oman yhteenvedon jokaisen tuokion arvioinnista ja tekemistämme havainnoista. Arvioinnissa olemme tuoneet esille omia mielipiteitämme tuokioiden kulusta ja niihin liittyvistä haasteista.

Tuokiot sujuivat mielestämme vaihtelevasti; ensimmäisen tuokion jälkeen olimme erittäin positiivisella mielellä, sillä tuokio sujui hyvin. Kuitenkin jo toisen tuokion jälkeen totesimme, että lapsiryhmä on haastava eikä tuokioiden onnistuminen tulisi olemaan itsestäänselvyys. Haasteista huolimatta vedimme jokaisen tuokion kunnialla läpi ja useimmiten leikimme suunnittelemamme leikit. Jokaiseen tuokioon suunniteltuun varaleikkiin jouduimme turvautumaan vain kerran. Suurena tekijänä tuokioiden onnistumisessa koimme lasten aktiivisen osallistumisen ja innokkuuden. Lasten ilo meidän mennessä päiväkodille ja lausahdukset ”Joko mennään leikkimään?” valoivat meihin uskoa siitä, että lapset nauttivat tuokioista ja odottivat niitä innolla.

Haasteina tuokioiden aikana koimme lasten yksilöllisten tarpeiden huomioimisen. Tuokioiden edetessä yksilöllinen huomioiminen helpottui, sillä opimme tuntemaan lapsia ja havaitsemaan

heidän tarpeitaan. S2-lasten huomioiminen oli haaste tuokioiden alusta loppuun, sillä etenkin toinen s2-lapsi tarvitsi runsaasti aikuisen tukea ja motivointia, jotta hänen keskittymiskykynsä säilyi. Välillä yhden lapsen täydellinen huomioiminen oli mahdotonta, sillä kuusi muuta lasta tarvitsivat myös ohjausta. Pohdimme tuokioiden aikana sitä, millä perusteella toinen s2-lapsi oli valikoitunut perinneleikkiryhmään, sillä hänen suomen kielen osaamisensa oli hyvin vähäistä eikä hän näin ollen juuri ymmärtänyt leikkien ohjeita. Sen seurauksena lapsi lähti usein vaeltelemaan ympäri salia eikä keskittynyt leikkeihin. Tämä vaikutti myös muiden lasten keskittymiseen, sillä yhden lapsen vaeltelu ympäri salia herätti heidän mielenkiinnon, jolloin leikkiin keskittyminen herpaantui. Mitä pidemmälle tuokiot etenivät, sitä paremmin pystyimme kiinnittämään huomiota lasten luonteenpiirteisiin ja ikätasoiseen toimintaan.

Yhtenä haasteena tuokioissa oli myös ajankäyttö. Olimme suunnitelleet tuokiot kestämään 45 minuuttia, mutta etenkin tuokioiden alkupuolella emme aina pysyneet sovitussa ajassa. Loppua kohden aloimme kiinnittää enemmän huomiota tuokioiden kestoon, kun tuokioita havainnoinut lastentarhanopettajakin antoi siitä palautetta. Koimme kuitenkin, että kovin paljon lyhyempiä tuokiot eivät olisi voineet olla, sillä jo tuokion aloitus ja lopetus palautteen keräämiseen veivät aikaa. Itse leikkeihin käyttämämme aika oli enintään 30 minuuttia joka tuokiossa.

Lapset osallistuivat tuokioiden leikkeihin pääsääntöisesti reippaalla asenteella. Ajoittain pohdimme miten motivoida ja innostaa lasta, joka ei osallistu ja tekee kaikkensa häiritäkseen muiden lasten leikkiä. Yhdellä lapsella oli muutamassa tuokiossa vaikeuksia pysyä ryhmässä ja keskittyä leikkien ohjeistuksiin. Viimeisissä tuokioissa kyseinen lapsi oli kuitenkin hienosti mukana leikeissä ja pohdimmekin, että levottomuus saattoi johtua alkujännityksestä. Tuokioiden onnistumiseen vaikutti myös se, että osa leikkimistämme leikeistä oli ainakin osalle lapsista entuudestaan tuttuja. Toisaalta vedimme myös lapsille kokonaan uusia leikkejä, joissa halusimme hieman haastaa heitä. Havaitimme tuokioiden aikana, että joissakin leikeissä olisimme voineet pitää yllä hieman nopeampaa tempoa lasten keskittymisen ja mielenkiinnon ylläpitämiseksi. Joissakin leikeissä lapset joutuivat odottamaan omaa vuoroaan, mikä tuotti osalle lapsista vaikeuksia ja aiheutti siten levottomuutta. Huomasimme myös, että leikkiä kannattaa nopeasti vaihtaa jos huomaa, että se ei toimi tai lapset eivät jaksakaan keskittyä. Näinhinkin seikkoihin kiinnitimme huomiota tuokioiden loppupuolella havaintojemme ja saamamme palautteen perusteella.

Käytimme muutamassa tuokiossa leikkien ohjeistuksissa apuna kuvia, erityisesti s2-lapsia ajatellen. Neljättä tuokiotamme oli havainnoimassa s2-lastentarhanopettaja, jolta saimme tuokion jälkeen runsaasti vinkkejä muun muassa kuvien käytöstä. Löysimme erittäin käyttökelpoisia kuvia Papunet-sivustolta, josta löytyy varsin laaja kuvapankki juuri tällaisen toiminnan tueksi. Havaitimme, että kuvien käytöstä oli hyötyä sekä s2-lasten kohdalla että

myös suomenkielisten lasten kohdalla, sillä kuvat puheen tukena kiinnittivät lasten huomion paremmin käsiteltävään asiaan.

Pyrimme leikeissä huomioimaan lasten ikätason suhteessa leikkien vaativuustasoon. Emme kuitenkaan halunneet päästää itseämme, saati lapsia liian helpolla vaan halusimme haastaa heitä leikkimään uusia ja harjoittelua vaativia leikkejä. Reflektoidessamme totesimme, että osa leikeistä saattoi olla liian haastavia ryhmän nuorimmille. Ikätason huomioiminen oli haasteellista myös sen laajuuden vuoksi. Mukana olleet lapset jakautuivat 3-vuotiaasta 5-vuotiaaseen, minkä huomioiminen leikkejä suunniteltaessa olisi pitänyt tehdä paremmin. Tosin totesimme tuokioita toteutettaessa, että lapsiryhmän nuorin osasi lähteä hyvin mukaan leikkeihin eikä hän hidastanut muun ryhmän toimintaa laisinkaan.

Lasten palautteen kerääminen Nallekorteilla oli mielestämme toimiva tapa. Kortit olivat selkeästi mielekkäitä lapsille ja he tutkailivat kortteja joka kerta yhtä innokkaasti. Havaitsimme, että osa lapsista valitsi joka tuokion lopuksi saman kortin riippumatta tuokion sisällöstä tai todellisesta mielialasta. Yksi lapsi valitsi lähes joka tuokiossa surullisen tai harmistuneen Nallekortin, vaikka hän osallistui kaikkiin leikkeihin ja näytti nauttivan tuokiosta. Pohdimme, että mistä tämä johtuu ja onko kyseessä periaatteellinen valinta. Erään tuokion jälkeen lastentarhanopettaja kertoi, että kyseinen lapsi on ikään kuin vastarannan kiiski ja antaa usein huonoa palautetta, vaikka olisi nauttinutkin toiminnasta. Lasten autenttinen palaute ja reaktiot esimerkiksi leikeistä olivat ajoittain ristiriidassa valittujen Nallekorttien kanssa. Nallekorttien lisäksi pyrimmekin huomioimaan myös lasten kommentteja ja aitoja reaktioita.

Jälkeenpäin huomasimme, että työntekijälle antamamme arviointilomake olisi kaivannut lisää kehittämistä. Lähinnä huomasimme puutteita asteikossa, jota käytimme koko tuokion arvosanalle. Muuten olimme arviointilomakkeeseen tyytyväisiä ja se sisälsi mielestämme sellaisia kysymyksiä, joilla pystyimme kehittämään tuokioiden sisältöjä. Tulevaisuudessa huomiota pitäisi kiinnittää myös lapsiryhmän valitsemiseen, sillä huomasimme, että lapsiryhmän valinnalla oli luultua suurempi merkitys. Vaikka lapsiryhmään oli tarkoituksella valittu pari haastavampaa lasta, huomasimme että meidän toiminnallemme mahdollisimman tavallinen lapsiryhmä olisi sopinut parhaiten. Koemme, että silloin niin kaikki lapset kuin mekin olisimme hyötynet tuokioista eniten. Toki valittu lapsiryhmä antoi meille haasteita ja mahdollisuuden kehittää tuokioita heille sopiviksi, joka myös osaltaan opetti uusia taitoja.

Tavoitteita ja niiden toteutumista arvioidessamme koemme, että asetetut tavoitteet ovat täyttyneet työskentelyssä. Suunnitellut tuokiot toteutettiin aikataulun mukaan ja arviointia on tehty koko prosessin ajan. Reflektointi ja arviointi ovat muodostaneet oleellisen osan opinnäytetyötä. Päiväkodin käyttöön tehty perinneleikkivihko on mielestämme hyvin onnistunut ja käyttökelpoinen. Perinneleikkivihko on myös arvioitu ja siitä on saatu palautetta päivä-

kodin henkilökunnalta. Mielestämme olemme myös saavuttaneet opinnäytetyön keskeisen tarkoituksen, mikä oli antaa onnistumisen kokemuksia lapsille. Vaikka joillain osa-alueilla olisi ollut vielä kehittämisen varaa, koemme, että olemme saavuttaneet opinnäytetyölle asetetut tavoitteet.

Eettisyyttä arvioidessa totesimme, että olimme mielestämme toimineet hyvin niin lasten kuin aikuistenkin kanssa. Olimme pyytäneet vanhemmilta luvat lasten osallistumiseen (Liite 1), kertoneet mitä tulemme lasten kanssa tekemään sekä antaneet mahdollisuuden ottaa meihin yhteyttä lisätietoa halutessaan. Lasten kanssa toimiessamme huomioimme eettisyyden niin kuin alan ammattilaisten tulisikin huomioida töitä tehdessään. Ohjaavina arvoina olivat sosiaalialan yhteiset arvot.

Heikka ym. (2009, 117-118) listaa kirjassaan erilaisia eettisyydessä huomioitavia asioita. Eettisyys on erityisen tärkeää silloin, kun toimitaan lasten kanssa. Toiminnassa tulee huomioida lasten oikeudet sekä myös vanhempien rooli. Vanhemmilta tai muilta mahdollisilta tahoilta on pyydettävä suostumus lapsen osallistumiseen. Arvioinnin keruun tulee olla lapselle mahdollisimman mieluista tilanne, jossa hänen on helppo olla. Tilanteet pitäisikin pyrkiä toteuttamaan lapselle tutuissa tilanteissa ja tiloissa. Aikuisen tulee välttää vuorovaikutustilanteessa ja tulkinnoissa lapsen painostamista tai johdattelua. Koottua tietoa saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, mihin on saatu lupa ja sen säilyttämisessä tulee huomioida tietosuojat. Raportoinnissa tulee huomioida totuudellisuus ja tasapuolisuus ja välttää stereotyyppisten käsitysten välittämistä.

7.2 Yhteenveto työntekijän arvioinnista

Tuokion sujumista oli havainnoimassa ja arvioimassa lastentarhanopettaja. Kyseinen lastentarhanopettaja työskenteli siinä päiväkotiryhmässä, josta tuokioidemme lapset oli valittu. Työntekijä antoi heti tuokion jälkeen suullista palautetta ja kirjallinen palaute annettiin seuraavan tuokion alussa. Arviointilomakkeen palautus vasta seuraavalla kerralla oli työntekijän oma toive, sillä näin hän pystyi täyttämään lomakkeen huolellisemmin.

Annoimme työntekijälle jokaisen tuokion alussa arviointilomakkeen (Liite 2), joka oli samanlainen joka tuokiossa. Olemme tehneet lomakkeista yhteenvedon, josta käy ilmi väittämien keskiarvo sekä työntekijän palaute avoimiin kysymyksiin. Väittämissä asteikko oli 1-5, jossa 1 = täysin eri mieltä ja 5 = täysin samaa mieltä.

Tuokio oli mielestäni onnistunut = 3,7

Tuokion sisältö vastasi lapsiryhmän ikätasoa = 3,6

Tuokion sisältö oli monipuolista = 4,1

Tuokio tuotti lapsille onnistumisen kokemuksia = 3,7

Tuokio tuotti mielekkäitä kokemuksia perinneleikeistä = 3,7

Tuokion pituus oli sopiva = 3,4

Yleisarvosana tuokiolle asteikolla 1-10 = 7,3

Työntekijän mielestä hyvää ohjauksessamme olivat selkeys, tilannetaju ja ryhmänhallinta, ystävällisyys, empaattisuus ja ilo, kaikkien lasten yksilöllinen huomioiminen, pitkä pinna, reippaus, läsnäolo sekä äänenkäyttömme kehittyminen. Hän antoi myös hyvää palautetta käyttämistämme kuvista ja kehotti käyttämään niitä lisää. Viimeisessä tuokiossa antamamme diplomit olivat työntekijän mukaan todella kiva juttu lapsille.

Huomiota tulisi kiinnittää tuokion lyhyempään keston, s2-lasten huomioimiseen, tilannetajuun, ikätasoa vastaavaan sisältöön sekä yllätystekijöihin, kuten esimerkiksi lapsen itkuun, pelkoon tai riehumiseen. Myös istumajärjestykseen, ohjeiden yksinkertaisuuteen ja lasten kanssa käytettävään kieleen, tilanteen tiukempaan hallintaan sekä nopeampaan tempoon tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Hän painottaa myös visuaalisten apujen käyttämisen tärkeyttä, etenkin kun ryhmässä on lapsia, jotka ymmärtävät suomea heikosti. Työntekijä pohti palautteessaan myös ryhmäkoon huomioimista sekä mahdollisten värikorttien käyttöä s2-lasten kanssa. Työntekijän mukaan opimme ja kehityimme hienosti koko ajan.

Työntekijän mielestä lapsilta kerätyn palautteen toteutus ”oli hyvä idea, mutta ei vain aivan tullut ymmärretyksi kaikkien kohdalla”. Työntekijä pohti palautteessaan voisiko Nallekortteja olla vähemmän. Hän myös arvioi lapsilta kerättyä palautetta seuraavasti: ”nauru, spontaani ilo, osallistuminen kertoo ehkä paremmin lasten mielipiteistä”. Työntekijän mukaan lapset oppivat loppua kohden paremmin käyttämään tunnekortteja. Tämä metodi antoi hänen mukaansa ehkä enemmän tilastoitavaa tietoa, mutta kuten jo aiemminkin todettiin, lasten välitön palaute on rehellisintä ja aidointa.

Keskustelimme työntekijän kanssa heti tuokioiden jälkeen ja saimme palautelomakkeen lisäksi suullista palautetta. Työntekijä kehotti kiinnittämään huomiota oman mallin näyttämiseen esimerkiksi Nallekorttien käytössä. Työntekijä ehdotti myös kuvien mahdollista käyttöä ohjeistuksen tukena. Haasteina tuokioita vedettäessä työntekijä näki jatkossa ikäjakauman ja kielijakauman. Hän mainitsi myös sen, että jatkossa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että tuokio sisältää ainakin yhden liikunnallisemman leikin. Tällä tavalla lapset pääsevät purkamaan energiaansa ja jaksavat keskittyä tuokioon paremmin. Keskustelimme myös siitä, että joskus on parempi lopettaa tietty leikki ja siirtyä seuraavaan, jos huomaa että leikkiminen ei enää suju. Lisäksi hän nosti esille faktan, että normaaleissa olosuhteissa tuokiota olisi vetämässä vain yksi aikuinen.

Työntekijän kanssa käydyssä loppuarvioinnissa (Liite 3) kävi ilmi seuraavia asioita. Työntekijän mielestä ”Perinneleikit ovat aliarvostettua ja unohtuvaa kansanperinnettä. On arvokas asia siirtää niitä uusille sukupolville, joten on hienoa, että olemme saamassa perinneleikkivihkon ja saaneet jo alkukoulutuksen ja sysäyksen”.

Työntekijän mielestä käytimme saatua palautetta, mutta olisimme voineet hyödyntää palautetta enemmänkin: ”Otitte osan annetusta palautteesta käyttöönne. Yksi huonoksi koettu asia oli tuokioiden pituus. Toki olitte ne etukäteen suunnitelleet sisällöllisesti, mutta jousto sisällössä olisi saattanut antaa positiivisempia kokemuksia sekä teille, että lapsille. Äänenkäyttö ja ryhmänhallinta sekä ”tilannetaju” kehittyivät kerta kerralta”.

Työntekijän odotukset vastasivat toteutusta: ”Tuokiot vastasivat odotuksiani teidän toimintanne osalta. Yllätyksenä tuli vain se kuinka haastavasti ryhmämme lapset käyttäytyivät uusien aikuisten ohjauksessa. Odotin tuokioilta juuri sitä mitä saimmekin, perinneleikkejä!”

Työntekijän mielestä lasten onnistumisen kokemukset riippuivat tuokion kestosta ja vaativuudesta: ”Kun tuokion sisältö ja kesto olivat sopivia ja leikit ei liian vaativia, lapset pitivät ja saivat onnistumisen kokemuksia. Autenttisin palaute tuli varmasti punaisista poskista ja naurusta. Sekä ”Meillä oli kivaa!” -kommenteista”. Työntekijän kertoi myös, että kehityimme tuokioiden toteutuksessa: ”Ryhmänhallintataidot kehittyvät työssä oppimisen aikana. Työ tekijäänsä opettaa ja monia asioita ei voi koulussa oppiakaan. Teillä molemmilla on potentiaalia alalle”.

7.3 Yhteenveto lasten palautteesta

Lapsilta keräsimme palautetta käyttämällä Pesäpuu ry:n Nallekortteja. Tuokioiden alussa valitsimme kahdeksan erilaista Nallekorttia, jotka olivat samat jokaisessa tuokioissa. Neljännessä tuokiossa vähensimme Nallekortteja kahdeksasta kuuteen. Yhteenvedossa on käytetty otteita opinnäytetyöpäiväkirjastamme.

Tuokion lopussa näytimme lapsille kuusi erilaista Nallekorttia. Istuimme ringissä ja levitimme kortit ringin keskelle. Kerroimme hieman korteista ja kävimme niitä lasten kanssa läpi. Lapset saivat keskustella korteista ja yritimme yhdessä nimetä korteissa esiintyviä tunnetiloja. Jokainen lapsi sai vuorotellen valita yhden kortin, mikä hänen mielestään kuvasti hänen mielialaansa tuokiosta. Tämän jälkeen kyselimme lapselta tarkemmin, minkä vuoksi hän oli valinnut kyseisen kortin.

Lapset antoivat hyvin erilaista palautetta tuokioista. Huomasimme myös sen, että palautteeseen vaikuttivat tuokion aikana mieleen jääneet negatiiviset asiat. Vaikka lapsi olisi vaikuttanut siltä, että hänellä oli hauskaa muuten tuokion aikana, niin yksi tapahtuma saattoi määrittää annettavan palautteen sisällön. Myös toisen lapsen antama palaute saattoi vaikuttaa siihen, mitä vieressä oleva lapsi sanoo. Esimerkiksi ”yksi lapsista valitsi tuokion lopuksi surullisen Nallekortin ja kertoi, että oli vihainen koska ”ei saanut polkasta lautaa”. Olimme siis leikkineet kyseisessä tuokiolla kymmenen tikkua laudalla -leikkiä. Lapsi myönsi kuitenkin, että muuten tuokio oli ollut kiva. Myös toinen lapsi valitsi ensin surullisen Nallekortin ja perusteli valintaansa sillä, että ei ollut saanut potkaista lautaa. Kysyttäessä hän kertoi kuitenkin, että oli ”tosi iloinen” ja valitsi peukut ylös - kortin toiseksi kortiksi”. Myös toisten lasten käytös saattoi vaikuttaa lapsen antamaan palautteeseen; yksi lapsista valitsi hämillään - kortin, sillä ”hermostui toisesta lapsesta”, kun tämä tuli hänen piirustuksensa päälle.

Lapset tuntuivat tuokioiden jatkuessa rohkaistuvan enemmän negatiivisen palautteen antamiseen ja varsinkin yksi lapsista tuntui valitsevan viimeisissä tuokioissa pelkästään negatiivisia Nallekortteja. Usein perustelut olivat hyvin ääripäässä olevia; ” toinen lapsi valitsi surullisen kortin ja perusteli valintaansa, että ”ei halua koskaan olla perinneleikeissä”. Paljon tuntui vaikuttavan myös se, oliko lapsi päässyt haluamaansa rooliin leikkien aikana; ” kolmas lapsi valitsi ensin surullisen kortin, koska ”ei saanut piilottaa avainta”. Kysyttäessä sanoi kuitenkin, että ”peili oli kiva” ja valitsi toiseksi kortiksi peukut ylös - kortin. Seuraava lapsi valitsi hämillään - kortin ja sanoi, että ”ei ollut mukava, en saanut olla peili”.

Lapset antoivat myös paljon hyvää ja positiivista palautetta tuokioista. Suurena osana palautetta koimme myös omat havaintomme, joita olemme käsitelleet tarkemmin omassa arvioinnissa. Positiiviseen palautteeseen kuuluivat muun muassa seuraavat palautteet; ”viimeiseksi nallekortin valinnut lapsi valitsi myös peukut ylös - nallekortin ja sanoi, että ”oli kivaa leikkiä.” Tyytyväisen Nallekortin valinnut kertoi, että ”ympäri juokseminen oli kivaa ja soittaminen.” Kolme lasta valitsi nauravaisen Nallekortin ja kaksi heistä perusteli valintaansa sillä, että ”soittimet olivat kivoja”.

7.4 Perinneleikkivihkon arviointi

Tulemme seuraavaksi kertomaan tarkemmin perinneleikkivihkon sisällöstä ja visuaalisesta ilmeestä. Kerromme myös miten perinneleikkivihkoa ideoitiin ja miten päädyttiin lopulliseen tuotokseen. Perinneleikkivihkoa on arvioitu päiväkodin henkilökunnalta saadun palautteen sekä oman arviointimme pohjalta.

Ajatus perinneleikkivihkosta syntyi siitä, että halusimme työskentelyn lopputuloksena syntyvän konkreettisen tuotoksen. Opinnäytetyön tekeminen toiminnallisena tarkoitti myös sitä, että kyseinen vihko olisi mielekäs tapa toteuttaa tuotos. Alusta asti oli selvää, että vihko tulisi sisältämään tietoa erilaisista perinneleikeistä sekä hieman myös teorialtietoa perinneleikkeihin liittyen. Visuaalinen ilme muotoutui matkan varrella ja lopulta päädyimme A4 kokoiseen kansioon, jonka ilme on muokattu vastaamaan sisältöä. Kannet päällystimme huovalla ja otsikointi tehtiin maalatuilla puutikuilla. Vihkon sisällä on leikkien ohjeet tulostettu erivärisille papereille ja mukana on myös kuvia. Lisäksi vihkossa on osio vinkeille eli mahdollisuus laajentaa tuokioiden sisältöä leikkimisestä myös vähän laajempaan esimerkiksi palautteen keruuseen. Olemme pyrkineet huomioimaan visuaalisessa ilmeessä ympäristön, jossa vihkoa tullaan käyttämään.

Pyrimme tekemään vihkosta mahdollisimman helppokäyttöisen ja yksinkertaisen. Tarkoituksena oli siis antaa päiväkodin henkilökunnalle käsikirja, jota voidaan käyttää kun halutaan leikkiä lasten kanssa perinneleikkejä. Sisällysluettelo helpottaa oikeanlaisen leikin löytämistä eri tiloihin eli ulos tai sisälle sekä antaa mahdollisuuden muodostaa leikkien ympärille erilaisia aktiviteetteja, esimerkiksi piirtäminen ja sadutus. Mielestämme lopullinen versio oppaasta vastaa hyvin sen tarkoitusta sekä sisältää ne asiat, mitä halusimme.

Pyysimme myös päiväkodin henkilökunnalta palautetta perinneleikkivihkosta. Veimme valmiin tuotoksemme päiväkodille, jotta he voisivat tutustua perinneleikkivihkoon ja arvioida sen hyödyllisyyttä. Tuokioitamme arvioineen lastentarhanopettajan mielestä perinneleikkivihkolla oli kiva ulkoasu ja värit ja valokuvat elävöittivät sitä. Lastentarhanopettajan mielestä vihko on selkeä ja hyödyllinen. Hän oli tyytyväinen siihen, että vihko sisälsi enemmän leikkejä kuin mitä tuokioiden aikana oli leikitty ja vihkon laajuus oli muutenkin hänen mielestään sopiva. Hän kertoi myös, että aikoo esitellä perinneleikkivihkon koko päiväkodin henkilökunnalle, jotta päiväkodin muutkin ryhmät voivat hyödyntää vihkoa.

8 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessimme on ollut mielekäs ja samalla pitkäjänteisyyttä vaativa kokemus. Erityisesti pitkäjänteisyyttä on mielestämme vaatinut opinnäytetyön sijoittuminen pitkälle aikajaksolle; töitä tehtiin suurin piirtein vuoden ajan. Reilun vuoden ajan kestänyt työskentely on antanut molemmille paljon uutta tietoa ja uusia taitoja. Olemme opinnäytetyömme kautta perehtyneet leikkiin monesta näkökulmasta ja löytäneet uutta teorialtietoa aihetta koskien. Samalla arvostus leikkimistä ja perinneleikkejä kohtaan on

molemmilla kasvanut ja opitut taidot ryhmän vetämisestä ovat varmasti hyödyllisiä työelämään siirryttäessä.

Leikin merkitystä lapsen kehitykselle on havainnointu paljon viimeisten vuosikymmenien aikana. Tiedon lisääntyessä on herätty huomioimaan leikkiä myös käytännössä ja pyritty arvostamaan lasten vapaata leikkiä. Vapaalla leikillä tarkoitamme lasten keskinäistä leikkiä, jota aikuinen ei suoranaisesti ohjaa. Lapsi elää arkea leikin kautta, ja leikki on lapselle tapa käsitellä ja oppia asioita. Vaikka leikin merkityksestä löytyy runsaasti kirjallisuutta ja sen merkityksestä ollaan tietoisia, niin käytännössä sen arvostus on vielä kehittymässä. Päiväkotien arjessa voitaisiin enemmän panostaa leikkiin, niin vapaaseen kuin ohjattuunkin. Päiväkodeissa työskennelleinä tiedämme, että usein ryhmäkoot ovat suhteellisen suuret verrattuna työntekijöiden määrään. Puhumattakaan tilanteista, joissa yksi tai useampi työntekijöistä joutuu olemaan pois töistä ja lapsia on edelleen sama määrä. Kyseisissä tilanteissa ohjatut tuokiot usein unohdetaan ja annetaan lasten leikkiä vapaasti. Mielestämme vapaaseen leikkiin pitäisi antaa mahdollisuus lapsille useammin, eikä sen aina tulisi vaatia työntekijän poissaoloa. Päiväkotien arkirutiinit tuntuvat poikkeavan keskenään yllättävän vähän vaikka erilaisia päiväkoteja erilaisine painotuksineen on nykyään runsain mitoin. Usein arjen aikataulutus menee toimintatuokioiden, vapaan leikin sekä pakollisten rutiinien, kuten nukkumisen ja syömisen mukaan. Lasten tapaan myös aikuisten tulisi löytää taito elää hetkessä eikä murehtia tulevia hetkiä.

Nykyään lapset pyritään huomioimaan yksilöinä ja heidän yksilöllisiä tarpeita ja piirteitään pyritään kunnioittamaan. Lapselle pitäisi tarjota hetkiä, jolloin aikuinen on vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ja antaa jakamattoman huomionsa hänelle. Leikeissä tapahtuvat vuorovaikutustilanteet ovat lapsen sosiaaliselle kehitykselle tärkeitä. Loppujen lopuksi lapsille jäävät varmasti päiväkotiajoilta mieleen erilaiset ystävien kanssa leikityt leikit ja mukavat aikuiset.

Päivähoidossa on pitkään kiinnitetty huomiota toiminnan suunnitteluun sekä erilaisten oppimista tukevien virikkeiden tarjoamiseen. Yhteiskuntaa leimaava tavoitteellisuus on näkynyt myös päivähoidossa, sillä toiminnan monipuolisuuden varmistaminen on ollut suunnittelun keskiössä. Lapsen kasvun tukeminen toteutetaan usein aikuislähtöisestä näkökulmasta. Tärkeintä päiväkotikäisen lapsen kehityksessä on itsetunnon kehittyminen sekä minuuden vahvistaminen. Huomiota tulisi kiinnittää enemmän lapsilähtöisyyteen, jolloin lasten ääni olisi osa päiväkodin jokapäiväistä toimintaa.

Päiväkodeissa voitaisiin hyödyntää enemmän henkilökunnan taitoja ja niin sanottua hiljaista tietoa. Usein opetellaan helposti uutta ja kehitetään vanhaa, mutta mitä jos käytettäisiin esimerkiksi henkilökunnan omia lapsuudenkokemuksia. Työntekijöiden tietämys omista

lapsuuden leikeistä voidaan tuoda elämään uudelleen lasten kanssa ja varmasti myös aikuisella on mukavaa, kun pääsee käyttämään omia taitojaan ja kokemuksiaan. Perinneleikit tempaavat usein mukaansa lapset ja aikuiset.

Mielestämme tuokioiden toteutus lasten kanssa oli opinnäytetyön keskeisimpiä asioita. Huolimatta siitä, että perehdyimme teorian tietoon laajalti ja koimme sen olevan tärkeää opinnäytetyön kannalta, huomasimme, että toteutusvaiheessa avainasemassa olivat persoonamme. Sosiaalialalla tehtävä työ rakentuu pitkälti vuorovaikutustilanteista asiakkaiden kanssa, joissa työntekijän oma persoona on osana tehtävää työtä. Varhaiskasvatuksen parissa tehtävää työtä ja työntekijän persoonan merkitystä ei tulisi väheksyä sen vuoksi, että asiakkaat ovat lapsia, vaan pikemminkin työn merkityksen tulisi korostua. Lapset huomaavat helposti onko aikuinen todella läsnä arjen tilanteissa vai onko työnteko hänelle suorittamista. Työntekijän aito läsnäolo antaa lapselle tunteen, että aikuinen on olemassa häntä varten ja lapsi voi tukeutua häneen tarpeen vaatiessa. Pyrimme tuokioita toteuttaessa siihen, että lapsilla on meidän kanssamme hyvä ja turvallinen olo. Lasten aidot reaktiot ja jatkuva innostuneisuus kertoivat mielestämme siitä, että olimme onnistuneet luomaan luottamuksellisen ilmapiirin tuokioihin.

Pohtiessamme opinnäytetyön merkitystä ammatillisuuden kehittäjänä toteamme sen olevan keskeisessä asemassa. Opinnäytetyö on ollut läsnä opiskelujemme alusta alkaen, mutta vasta kuluneen vuoden aikana siitä on tullut konkreettinen osa opiskelujamme. Opinnäytetyön parissa vietetty aika on lisännyt ammatillista osaamista ja teoreettista tietämystämme. Olemme saaneet kokemuksia varhaiskasvatuksen alalla tehtävästä työstä ja nämä kokemukset ovat meille arvokkaita siirtyessämme työelämään. Opinnäytetyön sijoittuminen päiväkotimaailmaan on tukenut kasvuamme varhaiskasvatuksen ammattilaisiksi ja antanut käytännön oppimiskokemuksia työskentelystä päiväkodissa.

Tulevaisuutta ajatellen perinneleikkivihkon käyttökelpoisuuden arvioiminen voisi olla yksi tapa jatkaa kyseisestä aiheesta. Painopiste työssämme on ollut tuokioiden suunnittelu, toteutus ja arviointi, jonka seurauksena perinneleikkivihko syntyi työskentelyn loppupuolella. Vaikka perinneleikkivihko on ollut konkreettinen tuotoksemme, sen hyödyllisyyden arvioiminen on jäänyt opinnäytetyömme ulkopuolelle. Jatkotutkimus voisi koskea esimerkiksi perinneleikkivihkon arviointia, jonka perusteella vihkoa voitaisiin muokata ja kehittää. Aiheesta voisi kehittää myös toisenlaisen perinneleikkivihkon, joka pohjautuisi ikääntyvien ihmisten kokemuksiin. Ikääntyviä voitaisiin esimerkiksi haastatella heidän lapsuudestaan ja leikkikokemuksistaan. Kerätystä materiaalista voitaisiin koota kattavampi perinneleikkivihko, joka sisältäisi ikääntyvien tarinoita lapsuudesta ja leikeistä.

Reflektoidessamme reilun vuoden aikana tapahtunutta työskentelyä koemme, että työparityöskentely on ollut paras tapa toteuttaa opinnäytetyö. Työparityöskentely on vaatinut meiltä yhteisten aikataulujen suunnittelua, yhteistyötaitojen kehittämistä sekä tavoitteisiin sitoutumista. Samalla työskentely on antanut meille mahdollisuuden dialogisiin keskusteluihin opinnäytetyön etenemisestä ja näin ollen myös auttanut prosessin kuvauksen jäsentämisessä. Molempien sitoutuneisuus prosessiin on tehnyt työskentelystä sujuvaa ja mahdollistanut aikataulussa pysymisen. Olemme päässeet refleктоimaan omia yhteistyötaitojamme ja kokemaan työparityöskentelyn hyvät ja huonot puolet.

Lopuksi haluamme liittää opinnäytetyöraporttiimme Kaija Pakkasen runon, jossa mielestämme kiteytyy opinnäytetyön keskeisin ajatus leikistä ja lapsista. Sama runo on liitetty lapsille annettuihin diplomeihin muistuttamaan leikin ja mielikuvituksen olemassa olosta ja sen säilyttämisen tärkeydestä aikuisenakin.

”Etäällä niitty suloinen, kisailupaikka on keijujen, peikkojen ja menninkäisten, haltioiden pienimmäisten. Kuin sisiliskot he kiitävät tai perhossiivillä liitävät. Joku hopeatorvea puhaltaa, joku muuten tanssii ja rallattaa. Voi peikot ja möröt iltaisin yltyä hurjiin ilveihin, muitakin kujeihin yllyttää ja heikoimpiansa säilyttää. Mut lapsia valon on enemmän kuin lapsia pelon ja pimeän.

Tuon niityn löydät sinäkin aivan niin kuin minäkin. Kas, mielikuvitus on rajaton, vain haaveen matka niitylle on.”

- Kaija Pakkanen -

Lähteet

- Autio, T. & Kaski, S. 2005. Ohjaamisen taito – Liikunta tukemassa lapsen ja nuoren kasvua. Helsinki: Edit.
- Doherty, J. & Brennan, P. 2008. Physical education and development 3-11 – a guide for teachers. New York: Routledge
- Hakkola, K. & Virsu, M. 2000. Entäs jos... Laulava puu ja muita tarinoita teematyöskentelystä. Helsinki: Tammi.
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi - havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Helsinki: Printel Oy.
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2008. Pedagogiikan palikat - Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.
- Helenius, A. 1993. Leikin kehitys varhaislapsuudessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L. 2004. Leikistä totta - Omaehtoisen leikin merkitys. Helsinki: Tammi.
- Hännikäinen, M. 1992 Roolileikkiin siirtyminen leikin kehitysvaiheena; piagetilainen näkökulma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Juntunen, A-L., Hyyrönmäki, H., Karhunen, R., Koponen, T-L. & Sorvala, T. 2001. ”Totta kuin kirkonrotta” - perinneleikit Pohjois-Savossa. Iisalmi: Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Helsinki: Gaudeamus.
- Karling, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2009. Lapsen aika. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Karvonen, P., Siren-Tiusanen, H. & Vuorinen, R. 2003. Varhaisvuosien liikunta. Jyväskylä: VK-Kustannus Oy.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Laaksonen, P. 1981. Pelit ja leikki. Jyväskylä: Gummerus.
- Lyytinen, P. 2000. Varhainen leikki ja sen arviointi. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. Lapselle hyvä päivä tänään - näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 2010. Saarijärvi: Pedatieto.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Piironen, L. 2004. Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY.
- Riihimäki, A. 2010. Leikki päiväkodissa - kehittämishanke. Hyvinkää: Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus - erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Sosiaaliportti. 2011. Lastensuojelukäsikirja.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/lapsilahtoinentyoskentely/nallekortit/>) (Luettu 28.9.2011.)

Liitteet

Liite 1 Lupakirje lasten vanhemmille

Hyvät Vekara-ryhmän lasten vanhemmat!

Olemme kaksi Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijaa ja työstämme tällä hetkellä opinnäytetyötämme aikomuksena valmistua joulukuussa 2011. Opinnäytetyömme aiheena on Perinneleikkeihin pohjautuvat toimintatuokiot 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Suoritamme opinnäytetyömme ja toimintatuokiot yhteistyössä Kirkkojärven päiväkodin Vekara-ryhmän lasten ja henkilökunnan kanssa.

Aikomuksenamme on järjestää yhteensä kahdeksan erilaista, perinneleikkeihin pohjautuvaa toimintatuokiota 13.9.-6.10.2011 välisenä aikana, tiistaisin ja torstaisin. Tuokiot kestävät n. 45 minuuttia kerrallaan ja tuokiot sisältävät sekä sisä- että ulkoleikkejä ja mahdollisesti viimeisellä kerralla teemme retken läheiseen puistoon. Jokaiseen tuokioon osallistuu meidän lisäksi yksi Vekara-ryhmän aikuisista ja hänen tehtävänä on seurata ja arvioida tuokion onnistumista ja ohjaustaitojamme. Lisäksi keräämme jokaisen tuokion päätteeksi lapsilta palautetta tuokiosta.

Tuokioiden lisäksi tuotamme päiväkodin käyttöön perinneleikkivihkon kaikista niistä leikeistä, joita tuokioiden aikana leikimme. Jokaisen osallistuvan lapsen kasvun kansioon tulee myös muistoja tuokiosta. Jotta saamme dokumentoinnista rikkaampaa ja konkreettisempia muistoja tuokiosta, haluaisimme valokuvata tuokioita ja niihin osallistuvia lapsia. Valokuvat tulevat ainoastaan lasten kasvun kansioihin sekä mahdollisesti meidän käyttöön, kun esittelemme opinnäytetyötämme koulullamme. Projektin jälkeen valokuvat hävitetään.

Pyydämme Teidän suostumusta, että lapsenne saa osallistua perinneleikkituokioihin kahtena päivänä viikossa 13.9.-6.10.2011.

Mikäli Teillä tulee kysyttävää projektista, voitte olla yhteydessä joko puhelimitse (Anna-Riikka Korhonen:0443504412) tai sähköpostitse (etunimi.sukunimi at laurea.fi)

Yhteistyöterveisin,
Hannele Hietanen ja Anna-Riikka Korhonen

Lapseni _____

saa ___ ei saa___ osallistua perinneleikkituokioihin.

Lastani saa ___ ei saa ___ valokuvata dokumentointi tarkoituksessa.

Täytä alaosa ja palauta lapsesi lokeroon **pe. 2.9.2011 mennessä!**

Kiitos!

Liite 2 Tuokioiden arviointilomake

Arviointi tuokiosta

Ympyröi mielestäsi paras vaihtoehto

1 = täysin eri mieltä

2= jokseenkin eri mieltä

3= en osaa sanoa

4= jokseenkin samaa mieltä

5= täysin samaa mieltä

• Tuokio oli mielestäni onnistunut	1 2 3 4 5
• Tuokion sisältö vastasi lapsiryhmän ikätasoa	1 2 3 4 5
• Tuokion sisältö oli monipuolista	1 2 3 4 5
• Tuokio tuotti lapsille onnistumisen kokemuksia	1 2 3 4 5
• Tuokio tuotti mielekkäitä kokemuksia perinneleikeistä	1 2 3 4 5
• Tuokion pituus oli sopiva	1 2 3 4 5
• Yleisarvosana tuokiolle (asteikolla 1-10)	_____

Ohjauksen arviointi

Mikä oli hyvää ohjauksessamme?

Mihin meidän tulisi erityisesti kiinnittää huomiota jatkossa (esim. rohkaiseminen, ohjauksen selkeys ja johdonmukaisuus, lasten yksilöllinen huomioiminen)?

Mielipiteesi lapsilta kerätyn palautteen toteutuksesta?

Avoin palaute

Kiitos palautteesta!

Liite 3 Tuokioiden loppuarviointi

Loppuarviointi

1. Koetko, että tuokioista on ollut hyötyä käytännön työssä? Miten?

2. Kehittyivätkö tuokiot (esim. sisällöllisesti, ohjaustaidot) antamasi palautteen pohjalta?

3. Minkälaisia odotuksia sinulla oli tuokioiden suhteen? Vastasivatko tuokiot odotuksia? Miten?

4. Antoivatko tuokiot mielestäsi lapsille onnistuneita kokemuksia perinneleikeistä? Miten?

5. Mikä oli hyvää perinneleikkituokioissa? Mikä olisi kaivannut kehittämistä?

6. Avoin palaute

Liite 4 Kuva Nallekorteista

Liite 5 Perinneleikkivihkon sisällys

1 Perinneleikeistä	4
- teorian tietoa perinneleikeistä	
2 Alku- ja lämmittelyleikit	5
- Hei terve vaan	
- Tassulaulu	
- Hippa	
- Ponileikki	
3 Sisäleikit	7
- Solmu	
- Lohikäärmeen pyrstö	
- Varo häntääsi	
- Väri	
- Kapteeni komentaa	
- KIM	
- Verkon kudonta	
- Peili	
- Aasin häntä	
- Avaimen piilotus	
- Rum rum rella	
4 Pihaleikit	13
- Viimeinen pari uunista ulos	
- Maa-meri-laiva	
- Tervapata	
- Kymmenen tikkua laudalla	
- Polttopallo	
- Kirkonrotta	
5 Musiikki- ja laululeikit	18
- Menin minä mettään	
- Tuku tuku lampaitani	
- Kurki ja sammakko	
- Soittorasia	
- Korvakuulolta soittaminen	
6 Vinkkejä	21
- Tässä osiossa annamme vinkkejä tuokioiden sujumisen helpottamiseksi, esimerkiksi kuvien käytöstä leikkien ohjeistuksen tukena	

Liite 6 Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPA

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN

Espoon sivistystoimen suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosyksikkö myöntää tutkimusluvan 22.6.2011 päivätyn tutkimuslupa-anomuksen mukaisesti.

Hakija: Anna-Riikka Korhonen ja Hannele Hietanen

Aihe: Perinneleikkeihin pohjautuvien toimintatuokioiden toteutus 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä ja tuokioiden arvioitu merkitys

Edellytyksenä on, että tutkimuksen suorittaja/t ei/vät käytä saamiaan tietoja asiakkaan tai hänen läheistensä tai henkilökunnan vahingoksi eivätkä luovuta saamiaan henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pitävät ne salassa.

Tutkimustulokset tulee esittää niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Lisäksi on noudatettava henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä olevia tutkimusrekistereitä koskevia säännöksiä. Tutkimuksen kohteena olevien lasten vanhemmilta tulee erikseen pyytää kirjallinen suostumus.

Edellytämme, että tutkija/t luovuttaa/vat Suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosyksikön käyttöön maksutta lopullisen tutkimusraportin.

Espoossa 5.9.2011

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Titta Tossavainen".

Titta Tossavainen
Suomenkielisen varhaiskasvatuksen johtaja
Espoon kaupunki
Sivistystoimi
Suomenkielinen varhaiskasvatus
PL 302, 02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh: 09-8162 3300
E-mail: etunimi.sukunimi@espoo.fi